

VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJA

SITUACIJA KOVOS SU PREKYBA ŽMONĖMIS SRITYJE LIETUVOJE

2016 METAIS

Vidaus reikalų ministerijos

Viešojo saugumo ir migracijos politikos departamento vyresnioji patarėja

dr. Reda Sirgedienė

VILNIUS, 2017 M.

Ataskaita „Situacija kovos su prekyba žmonėmis srityje 2016 metais“ parengta remiantis VIDAUS reikalų ministerijos sukaupta ir Socialinės apsaugos ir darbo, Teisingumo bei Užsienio reikalų ministerijų, Migracijos, Policijos bei Informatikos ir ryšių departamentų bei Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie VIDAUS reikalų ministerijos, Lietuvos darbo biržos, Valstybinės darbo inspekcijos bei Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Kalėjų departamento prie Teisingumo ministerijos, Nacionalinės teismų administracijos, Generalinės prokuratūros, Lietuvos savivaldybių asociacijos ir 35 miestų ir rajonų savivaldybių administracijų bei nevyriausybių organizacijų pateikta informacija dėl vykdytų kovos su prekyba žmonėmis priemonių ir jų rezultatų bei statistiniais duomenimis, atsižvelgiant į Europos Komisijos ir Europos statistikos tarnybos valstybių narių prašomas pateikti informacijos turinį. Taip pat ataskaitoje atkreipiamas dėmesys į tai, kaip 2016 m. buvo įgyvendinamos ataskaitos „Situacija kovos su prekyba žmonėmis srityje 2015 metais“¹ rekomendacijos.

Ataskaitoje pateikiama apibendrinta informacija: statistiniai duomenys ir tendencijos bei kovos su prekyba žmonėmis priemonės. Ataskaitos pabaigoje pateikiamos išvados ir pasiūlymai.

¹ VIDAUS reikalų ministerija. Kova su prekyba žmonėmis [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://vrm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/kova-su-prekyba-zmonemis>>.

1. Statistiniai duomenys ir tendencijos²

2016 m. **Lietuvoje** buvo atliekami **56 ikiteisminiai tyrimai** dėl vidaus ir tarptautinės prekybos žmonėmis (Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 147 ir 157 straipsniai bei išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms (BK 147¹ straipsnis), pradėti 2009–2016 m.

2016 m. **šalyje** buvo pradėti **29 ikiteisminiai tyrimai** dėl prekybos žmonėmis ir išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms: 17 ikiteisminių tyrimų buvo pradėti pagal BK 147 straipsnį, 7 – pagal 157 straipsnį, 3 – pagal 147 ir 157 straipsnius, 1 – pagal 147 ir 147¹ straipsnius ir 1 pagal 147¹ straipsnį. 13 iš šių ikiteisminių tyrimų buvo pradėti dėl prekybos žmonėmis **nusikalstamoms veikoms**, 7 – dėl prekybos žmonėmis **prostitucijai**, 4 – dėl prekybos žmonėmis **priverstiniam darbui**, 2 – dėl prekybos žmonėmis **priverstinėms santuokoms**, 1 – dėl prekybos žmonėmis **priverstiniam darbui ir nusikalstamoms veikoms**, 1 – dėl prekybos žmonėmis **pornografijai**, **1** – išnaudojimo forma **nebuvo nustatyta**. Pažymėtina, kad 2016 m., kaip ir 2013–2015 m., **dauguma ikiteisminių tyrimų buvo pradėti dėl prekybos žmonėmis ne seksualiniam išnaudojimui**. Pažymėtina, kad pastaraisiais metais atskleidžiamos ne tik įvairios prekybos žmonėmis formos, bet ir **kasmet auga atskleistų prekybos žmonėmis nusikaltimų skaičius**: 2015 m. buvo registruoti 27, 2014 m. 24 ir 2013 m. 23 ikiteisminiai tyrimai dėl prekybos žmonėmis, 2012 m. – 11 tokių ikiteisminių tyrimų.

Lietuvoje 2016 m. pradėtuose ikiteisminiuose tyrimuose minimos tikslo valstybės: **Lietuva** (10 ikiteisminių tyrimų dėl prekybos žmonėmis ir 1 ikiteisminis tyrimas dėl išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms), **Vokietija** (6 ikiteisminiai tyrimai, iš kurių 1 ikiteisminis tyrimas susijęs su Vokietija ir Nyderlandais bei 1 ikiteisminis tyrimas – su Vokietija ir Austrija), **Jungtinė Karalystė** (5 ikiteisminiai tyrimai), Norvegija (2 ikiteisminiai tyrimai), kitos tikslo valstybės: Airija, Danija, Jungtiniai Arabų Emyratai, Prancūzija ir Suomija (po 1 ikiteisminį tyrimą). 2016 m. pradėti ikiteisminiai tyrimai buvo vykdomi: Kauno apskrities vyriausiajame policijos komisariate – 8, Vilniaus apskrities vyriausiajame policijos komisariate – 6, Tauragės apskrities vyriausiajame policijos komisariate – 5, Klaipėdos ir Šiaulių apskričių vyriausiuosiuose policijos komisariatuose – po 4 ir Panevėžio bei Alytaus apskričių vyriausiuosiuose policijos komisariatuose – po 1 ikiteisminį tyrimą. Jiems vadovavo: Vilniaus apygardos prokuratūra – 6, Kauno apygardos prokuratūra – 9, Klaipėdos apygardos prokuratūra – 9,

² Statistiniai duomenys ir tendencijos dėl ikiteisminių tyrimų ir teismų sprendimų pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 147 („Prekyba žmonėmis“), 147¹ („Išnaudojimas priverstiniam darbui ar paslaugoms“), 147² („Naudojimas asmens priverstinio darbu ar paslaugomis“) ir 157 („Vaiko pirkimas arba pardavimas“) straipsnius pateikiami remiantis Generalinės prokuratūros, Policijos bei Informatikos ir ryšių departamentų prie Vidaus reikalų ministerijos (Lietuvos kriminalinės policijos biuro) ir Nacionalinės teismų administracijos informacija.

Šiaulių apygardos prokuratūra – 4 ikiteisminiams tyrimams ir Panevėžio apygardos prokuratūra – 1 ikiteisminiam tyrimui.

Ikiteisminiuose tyrimuose 2016 m. **45 asmenys** (41 suaugęs asmuo: 22 vyrai ir 19 moterų, ir 4 vaikai: 3 berniukai ir 1 mergaitė) buvo pripažinti **nukentėjusiais** nuo prekybos žmonėmis pagal BK 147 ir 157 straipsnius ir **7 asmenys** (7 suaugę asmenys, visi vyrai) buvo pripažinti nukentėjusiais nuo išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms pagal BK 147¹ straipsnį. 2016 m. nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis pripažinti 44 Lietuvos Respublikos piliečiai ir 1 Kolumbijos pilietė, nukentėjusiais nuo išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms – 7 Lietuvos Respublikos piliečiai.

2016 m., kaip ir 2015 m., nukentėjusieji nuo prekybos žmonėmis (išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms) buvo verbuojami **žodžiu viešoje vietoje ir telefonu**, išskyrus 8 asmenis, kurie susidomėjo darbo skelbimais, ir 1 asmenį, nukentėjusį nuo prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms, priėmusį pasiūlymą internete. Pagrindinė priežastis, dėl ko nukentėję asmenys priėmė prekeivių žmonėmis pasiūlymus (valios palenkimo būdas), buvo **apgaulė**, rečiau pažeidžiamumas (13 atvejų) ir grasinimai bei fizinis smurtas (po 2 atvejus). Dažniausiai minimos Lietuvos vietovės, kuriose nukentėję asmenys buvo verbuojami, – Vilnius, Kaišiadorys, Klaipėda ir Tauragė, kitos vietovės: Kaunas, Raseiniai, Jonava ir kt. Pastebėtina, kad Klaipėdoje ir Jonavoje nukentėjusieji buvo verbuojami būtent patraukliais darbo skelbimais.

Nukentėjusieji nuo prekybos žmonėmis pagal lytį, išnaudojimo formą ir tikslo valstybę:

- 11 asmenų (11 moterų, iš jų 1 mergaitė) nukentėjo nuo prekybos žmonėmis prostitucijai, tikslo valstybės: Lietuva (10 nukentėjusiųjų) ir Vokietija (1 nukentėjusioji).
- 14 asmenų (14 vyrų, iš jų 3 berniukai) nukentėjo nuo prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms, tikslo valstybės: Vokietija (5 nukentėjusieji), Jungtinė Karalystė (3 nukentėjusieji), Suomija (2 nukentėjusieji), Airija ir Nyderlandai (po 1 nukentėjusįjį).
- 12 asmenų (9 vyrai ir 3 moterys) nukentėjo nuo prekybos žmonėmis priverstiniam darbui, tikslo valstybės: Jungtinė Karalystė (11 nukentėjusiųjų) ir Danija (1 nukentėjusysis).
- 5 asmenys (5 moterys) nukentėjo nuo prekybos žmonėmis priverstinėms santuokoms, tikslo valstybės: Jungtinė Karalystė (3 nukentėjusiosios) ir Danija (2 nukentėjusiosios).
- 2 asmenys (2 vyrai) nukentėjo nuo prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms ir priverstiniam darbui, tikslo valstybė: Jungtinė Karalystė (2 nukentėjusieji).
- 1 asmens (1 moters) išnaudojimo forma nebuvo nustatyta (asmuo nebuvo išnaudotas, pirkti vaiką pasiūlė Lietuvoje).

Iš jų 21 asmuo 2016 m. pradėtuose ikiteisminiuose tyrimuose dėl prekybos žmonėmis:

- 10 asmenų (10 moterų, iš jų 1 mergaitė) nukentėjo nuo prekybos žmonėmis prostitucijai, tikslo valstybė: Lietuva (10 nukentėjusiųjų, iš jų 1 mergaitė).
- 5 asmenys (5 vyrai, iš jų 1 berniukas) nukentėjo nuo prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms, tikslo valstybės: Vokietija (2 nukentėjusieji), Airija, Nyderlandai ir Suomija (po 1 nukentėjusįjį).
- 3 asmenys (3 moterys) nukentėjo nuo prekybos žmonėmis priverstinėms santuokoms, tikslo valstybės: Danija (2 nukentėjusiosios) ir Jungtinė Karalystė (1 nukentėjusioji).
- 2 asmenys (2 vyrai) nukentėjo nuo prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms ir priverstiniam darbui, tikslo valstybė: Jungtinė Karalystė (2 nukentėjusieji).
- 1 asmuo (1 vyras) nukentėjo nuo prekybos žmonėmis priverstiniam darbui, tikslo valstybė: Danija (1 nukentėjusysis).

Nukentėjusieji nuo išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms pagal lytį ir tikslo valstybę:

- 7 asmenys (7 vyrai) nukentėjo nuo išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms, tikslo valstybės: Jungtinė Karalystė (6 nukentėjusieji) ir Lietuva (1 nukentėjusysis).

Visi 7 asmenys buvo pripažinti nukentėjusiais 2016 m. pradėtuose ikiteisminiuose tyrimuose dėl išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms.

Pagal nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis ir išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms pripažintų asmenų skaičių, **daugiau kaip pusė nukentėjusiųjų tikslo valstybė buvo Jungtinė Karalystė** (iš viso 27 asmenims, iš jų 21 asmuo nukentėjo nuo prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms, priverstiniam darbui ir priverstinėms santuokoms ir 6 asmenys nukentėjo nuo išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms); 12 asmenų tikslo valstybė buvo Lietuva (iš jų 11 asmenų nukentėjo nuo prekybos žmonėmis (10 asmenų – nuo prekybos žmonėmis prostitucijai ir 1 atveju išnaudojimo forma nebuvo nustatyta) ir 1 asmuo – nuo išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms); 6 asmenims – Vokietija (nuo prekybos žmonėmis prostitucijai ir nusikalstamoms veikoms), 3 asmenims – Danija (nuo prekybos žmonėmis priverstinėms santuokoms ir priverstiniam darbui), 2 asmenims Suomija ir po 1 asmenį Airija ir Nyderlandai buvo prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms tikslo valstybės. Be to, 5 asmenys (3 moterys ir 2 vyrai) buvo nustatyti kaip galėję nukentėti nuo prekybos žmonėmis, tačiau ataskaitiniais metais nebuvo pripažinti nukentėjusiais.

Ikiteisminiuose tyrimuose 2016 m. **64 asmenims** (53 vyrams ir 11 moterų) buvo pareikšti **įtarimai** dėl prekybos žmonėmis pagal BK 147 ir 157 straipsnius ir **3 asmenims** (3 vyrams) dėl išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms pagal BK 147¹ straipsnį. 2016 m. ikiteisminiuose tyrimuose dėl prekybos žmonėmis ir išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms įtarimai buvo pareikšti 66 Lietuvos Respublikos piliečiams ir 1 Nigerijos piliečiui (pagal BK 147 straipsnį dėl prekybos žmonėmis priverstinėms santuokoms). **Daugiau kaip pusei asmenų įtarimai buvo pareikšti dėl prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms.**

Įtariamieji dėl prekybos žmonėmis pagal lytį ir išnaudojimo formą:

- 35 asmenims (31 vyrui ir 4 moterims) įtarimai buvo pareikšti dėl prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms.
- 11 asmenų (8 vyrams ir 3 moterims) įtarimai buvo pareikšti dėl prekybos žmonėmis prostitucijai.
- 7 asmenims (4 vyrams ir 3 moterims) įtarimai buvo pareikšti dėl prekybos žmonėmis priverstinėms santuokoms.
- 4 asmenims (2 vyrams) įtarimai buvo pareikšti dėl prekybos žmonėmis priverstiniam darbui ir nusikalstamoms veikoms.
- 2 asmenims (2 vyrams) įtarimai buvo pareikšti dėl prekybos žmonėmis priverstiniam darbui.
- 2 asmenims (1 vyrui ir 1 moteriai) įtarimai buvo pareikšti dėl prekybos žmonėmis pornografijai.
- 2 asmenims (2 vyrams) įtarimai buvo pareikšti dėl prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms ir išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms.
- 1 asmeniui (1 vyrui) įtarimai buvo pareikšti dėl prekybos žmonėmis priverstiniam darbui ir išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms.

Iš jų 37 asmenims įtarimai buvo pareikšti 2016 m. pradėtuose ikiteisminiuose tyrimuose dėl prekybos žmonėmis:

- 26 asmenims (23 vyrams ir 3 moterims) dėl prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms.
- 5 asmenims (3 vyrams ir 2 moterims) dėl prekybos žmonėmis prostitucijai.
- 4 asmenims (3 vyrams ir 1 moteriai) dėl prekybos žmonėmis priverstinėms santuokoms.
- 2 asmenims (1 vyrui ir 1 moteriai) dėl prekybos žmonėmis pornografijai.

Įtariamieji dėl išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms pagal lytį:

- 3 asmenims (3 vyrams) pareikšti įtarimai dėl išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms.

Iš jų dviem vyrams įtarimai buvo pareikšti 2016 m. pradėtuose ikiteisminiuose tyrimuose dėl išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms.

2016 m. **kaltinimai** dėl prekybos žmonėmis pagal BK 147 ir 157 straipsnius buvo pareikšti **14 asmenų** (13 vyrų ir 1 moteriai), iš jų 13 Lietuvos Respublikos piliečių ir 1 Nigerijos piliečiui (pagal BK 147 straipsnį dėl prekybos žmonėmis priverstinėms santuokoms).

Kaltinamieji dėl prekybos žmonėmis pagal lytį ir išnaudojimo formą:

- 8 asmenims (8 vyrams) kaltinimai buvo pareikšti dėl prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms.
- 3 asmenims (2 vyrams ir 1 moteriai) kaltinimai buvo pareikšti dėl prekybos žmonėmis prostitucijai.
- 3 asmenims (3 vyrams) kaltinimai buvo pareikšti dėl prekybos žmonėmis priverstinėms santuokoms.

Iš jų 13 asmenų kaltinimai buvo pareikšti 2016 m. pradėtuose ikiteisminiuose tyrimuose dėl prekybos žmonėmis:

- 7 asmenims (7 vyrams) dėl prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms.
- 3 asmenims (2 vyrams ir 1 moteriai) dėl prekybos žmonėmis prostitucijai.
- 3 asmenims (3 vyrams) dėl prekybos žmonėmis priverstinėms santuokoms.

2016 m. Lietuvos pirmosios instancijos teismams buvo **perduota 18 baudžiamųjų bylų** dėl prekybos žmonėmis ir išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms (12 baudžiamųjų bylų pagal BK 147 straipsnį, 1 baudžiamoji byla pagal 147 ir 147¹ straipsnius, 2 baudžiamosios bylos pagal 157 straipsnį, 2 baudžiamosios bylos pagal 147 ir 157 straipsnius ir 1 baudžiamoji byla pagal 147, 157 ir 147¹ straipsnius), iš jų Vilniaus ir Klaipėdos apygardų prokuratūros perdavė po 5, Panevėžio – 4, Kauno – 3 baudžiamąsias bylas ir Šiaulių – 1 baudžiamąją bylą. 2016 m. Lietuvos pirmosios instancijos teismuose buvo **išnagrinėta 11 baudžiamųjų bylų** (7 baudžiamosios bylos pagal BK 147 straipsnį, 2 – pagal 157 straipsnį ir po 1 baudžiamąją bylą pagal 147 bei 157 straipsnius ir pagal 157 bei 147¹ straipsnius). 2016 m. Lietuvos pirmosios instancijos teismuose buvo **nuteisti 23 asmenys**: 21 asmuo pagal BK 147 straipsnį ir 2 asmenys pagal BK 157 straipsnį, iš jų 20 vyrų (2 vyrai dėl prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui ir 18 vyrų dėl prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms) ir 3 moterys (po

1 moterį dėl prekybos žmonėmis prostitucijai, nusikalstamoms veikoms ir fiktyvioms santuokoms). **Vienam asmeniui** (vyriui, Lietuvos Respublikos piliečiui), padariusiam baudžiamojo įstatymo uždraustas veikas, numatytas BK 284, 22 ir 157 straipsniuose, buvo skirta priverčiamoji medicinos priemonė – stacionarus stebėjimas specializuotoje psichikos sveikatos priežiūros įstaigoje. Nuteistiesiems buvo skirtos laisvės atėmimo bausmės: 9 metai (subendrinta pagal BK 147, 181, 259, 300 straipsnius), 9 metai (subendrinta pagal BK 147, 189, 300 straipsnius), 9 metai (subendrinta pagal BK 147, 189, 300 straipsnius), 8 metai (subendrinta pagal BK 147 ir 22 straipsnius), 8 metai (pagal BK 147 straipsnį), 8 metai (pagal BK 147 straipsnį), 7 metai 6 mėnesiai (subendrinta pagal BK 147, 181, 259, 253 straipsnius), 7 metai (subendrinta pagal BK 157 ir 302 straipsnius), 7 metai (subendrinta pagal BK 157 ir 302 straipsnius), 6 metai 4 mėnesiai (pagal BK 147 straipsnį), 6 metai (pagal BK 147 straipsnį), 6 metai (pagal BK 147 straipsnį), 5 metai (pagal BK 147 straipsnį), 5 metai (subendrinta pagal BK 147, 140 ir 148 straipsnius), 5 metai (subendrinta pagal BK 147, 22, 300 straipsnius, pinigai konfiskuoti), 4 metai 3 mėnesiai (subendrinta pagal BK 147 ir 307 straipsnius), 4 metai (subendrinta pagal BK 147 ir 302 straipsnius), 3 metai 8 mėnesiai (subendrinta pagal BK 147, 22, 259, 302 straipsnius), 3 metai 6 mėnesiai (subendrinta pagal BK 147 ir 260 straipsnius), 3 metai 4 mėnesiai (subendrinta pagal BK 147, 22, 302 straipsnius), 3 metai (pagal 147 straipsnį) ir 2 metai (pagal 147 straipsnį). **Dauguma (19 asmenų) buvo nuteisti už prekybą žmonėmis nusikalstamoms veikoms ir jiems skirtos didžiausios bausmės.** Pažymėtina, kad ir 2016 m. Lietuvos teismuose **sprendimų dėl prekeivių žmonėmis turto konfiskavimo prekybos žmonėmis ir išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms bylose priimta nebuvo**³. Pirmosios instancijos teismuose 3 Lietuvos Respublikos piliečiai (vyrai) buvo **išteisinti** baudžiamosiose bylose dėl vaiko pirkimo arba pardavimo nusikalstamoms veikoms (BK 157 straipsnis), tačiau vienas iš jų buvo nuteistas pagal BK 147 straipsnį, 2 Lietuvos Respublikos piliečiai (vyrai) buvo išteisinti pagal BK 147¹ straipsnį, tačiau buvo nuteisti dėl vaiko pirkimo arba pardavimo nusikalstamoms veikoms (pagal BK 157 ir 302 straipsnius) ir vienas Lietuvos Respublikos pilietis (vyras) buvo išteisintas pagal BK 147 straipsnį dėl prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui.

Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis, 2016 m. buvo registruotos 2 prekybos žmonėmis aukos, remiantis Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 12 punktu, priskirtos darbo rinkoje papildomai remiamų asmenų grupei:

³ Ši tendencija buvo paminėta ir ataskaitoje „Situacija kovos su prekyba žmonėmis srityje 2015 metais“ su 12 rekomendacija: „Siūlytina išanalizuoti baudžiamąsias bylas dėl prekybos žmonėmis siekiant nustatyti priežastis, kodėl nekonfiskuojamas prekeivių žmonėmis nusikalstamu būdu įgytas turtas Lietuvoje, parengti mokomąją medžiagą ir surengti mokymus, kurių metu tobulinti policijos tyrėjų ir prokurorų kvalifikaciją šioje srityje.“ Įgyvendinant šią rekomendaciją, 2016 m. buvo aptartos teisinio reguliavimo spragos, kurias pašalinus turėtų būti rengiama mokomoji medžiaga ir mokymai pareigūnams bei specialistams.

2 Lietuvos Respublikos piliečiai (vyras ir moteris) baigė psichologinės socialinės ir (ar) profesinės reabilitacijos programas ir jiems buvo suteiktos tarpininkavimo įdarbinant paslaugos.

2016 m. **Teisingumo ministerijoje** buvo gautas ir svarstomas vienas nuo prekybos žmonėmis (vaiko pirkimo arba pardavimo) nukentėjusio asmens prašymas skirti kompensaciją pagal Lietuvos Respublikos smurtiniais nusikaltimais padarytos žalos kompensavimo įstatymą (Lietuvos Respublikos pilietė buvo pripažinta nukentėjusiaja pagal BK 157 straipsnį).

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2016 m. nustatė 6 atvejus, kai galėjo būti pažeistos 7 vaikų (6, gyvenančių šeimoje, ir vieno, apgyvendinto vaikų globos institucijoje), nukentėjusių nuo prekybos žmonėmis (vaiko pirkimo arba pardavimo), teisės.⁴

Migracijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenimis, 2016 m. nebuvo gauta prašymų išduoti leidimą laikinai gyventi Lietuvoje pagal Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 40 straipsnio 1 dalies 12 punktą ir 49¹ straipsnį, t. y. kai užsienietis yra ar buvo prekybos žmonėmis arba nelegalaus darbo auka ir bendradarbiauja su ikiteisminio tyrimo įstaiga arba teismu kovojant su prekyba žmonėmis ar su nusikaltimais, susijusiais su prekyba žmonėmis arba su nelegaliu darbu, kai dirbta ypatingai išnaudojamo darbo sąlygomis arba kai dirbo nepilnametis, ir 2016 m. tarp prieglobsčio Lietuvoje prašytojų nebuvo nustatyta asmenų, galėjusių nukentėti nuo prekybos žmonėmis.

Valstybinė darbo inspekcija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, vykdydama nelegalaus darbo prevenciją bei kontrolę, 2016 m. atliko 7012 nelegalaus darbo patikrinimų. Jų metu buvo patikrinti 6749 ūkio subjektai (iš jų 5115 įmonių, 188 ūkininkų ūkiai ir 1446 fiziniai asmenys), nustatyti 1129 neteisėtai dirbę asmenys ir surašyti 778 administracinių teisės pažeidimų protokolai. Apie neteisėtą veiklą buvo išsiųsti 65 pranešimai kitoms institucijoms pagal kompetenciją. Patikrinimų metu buvo

⁴ **Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir vaiko teisių apsaugos specialistai** 2016 m. suteikė pagalbą vaikams, nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis: apgyvendinimo (2 mergaitėms ir vienam berniukui, jam pagalba tęsiama), psichologinę (3 mergaitėms ir 3 berniukams, pagalba tęsiama visiems), teisinę (vienai mergeitei ir 2 berniukams, pagalba tęsiama visiems), integracinę (išsilavinimo) (1 berniukui, pagalba tęsiama), grįžtant (vienai mergeitei ir 2 berniukams), konsultavimo dėl grįžimo (vienam berniukui), taip pat konsultavimo, informavimo laikinosios rūpybos priežiūros (vieno berniuko šeimai, pagalba tęsiama), socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo, informavimo, konsultavimo (3 mergaičių ir vieno berniuko šeimoms, pagalba tęsiama). Vienam berniukui suteikta apgyvendinimo, psichologinė, teisinė, integracinė (išsilavinimo) pagalba bei pagalba grįžtant ir vykdomos konsultavimo, informavimo bei laikinosios rūpybos priežiūros paslaugos jo šeimai. 2016 m. **Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyboje prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos** gauta informacija apie 22 sulaikytus nelydimus nepilnamečius, neteisėtai kirtusius Lietuvos Respublikos sieną, tačiau visi iš laikinos apgyvendinimo vietos pabėgo, jų buvimo vieta nežinoma.

nustatyta, jog dažnas Lietuvos statybos sektoriuje dirbantis Ukrainos Respublikos pilietis dirbti į Lietuvą buvo komandiruotas pagal subrangos arba bendros veiklos sutartis, sudarytas Lenkijoje, tačiau į Lietuvą atvyko iš Ukrainos ir Lenkijoje niekada nedirbo. Tokiu būdu į Lietuvos darbo rinką patekę Ukrainos Respublikos piliečiai nebuvo įdarbinti ir Lietuvos įmonėse. Nežinodami savo teisių, nemokėdami kalbos, užsieniečiai gyveno ir dirbo nežmoniškomis sąlygomis, negavo už darbą priklausančio atlygio⁵.

2. Kovos su prekyba žmonėmis priemonės

Įgyvendindama Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2015 m. gegužės 7 d. nutarimu Nr. XII-1682 „Dėl Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programos patvirtinimo“, 56 punktą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2016 m. balandžio 13 d. nutarimu Nr. 370 „Dėl Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programos įgyvendinimo tarpinstitucinį veiklos plano patvirtinimo“ patvirtino Vidaus reikalų ministerijos parengtą Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programos įgyvendinimo tarpinstitucinį veiklos planą (TAR, 2016-04-18, Nr. 9844) (toliau – Tarpinstitucinis veiklos planas), kurio vienas iš uždavinių – „Plėtoti veiksmingą kovą su prekyba žmonėmis“. 2016 m. buvo vykdomos Tarpinstitucinio veiklos plano uždaviniui „Plėtoti veiksmingą kovą su prekyba žmonėmis“ įgyvendinti numatytos priemonės (žr. 2.1 skyrių) ir į Tarpinstitucinį veiklos planą neįtrauktos priemonės, kurias institucijos, įstaigos ir organizacijos įgyvendino iš bendrųjų asignavimų ir tarptautinių šaltinių, taip pat bendromis atsakingų institucijų ir organizacijų pastangomis be papildomų lėšų (žr. 2.2 skyrių).

2.1. Tarpinstitucinio veiklos plano priemonių vykdymas

Tarpinstitucinio veiklos plano uždaviniui „Plėtoti veiksmingą kovą su prekyba žmonėmis“ įgyvendinti skirtas priemonės 2016 m. parengė, lėšų joms skyrė ir jas įgyvendino Vidaus reikalų ministerija, Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, Socialinės apsaugos ir darbo bei Užsienio reikalų ministerijos, Kalėjimų departamentas prie Teisingumo ministerijos.

2.1.1. Įgyvendindami priemonę „vykdyti bendras kriminalinės ir viešosios policijos pareigūnų prevencines priemones, skirtas kovai su prekyba žmonėmis“ (įgyvendinančioji institucija: Policijos departamentas prie VRM), apskričių vyriausieji policijos komisariatai, bendradarbiaudami su kitomis

⁵ 2016 m. gruodžio 12 d. Ukrainoje **Valstybinė darbo inspekcija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos** pasirašė bendradarbiavimo protokolą su Ukrainos valstybine darbo tarnyba, pagal kurį numatoma keistis informacija apie abiejų valstybių teritorijose pagal sutartis dirbančius darbuotojus, jų veiklos rūšis ir jais susijusius darbo įstatymų pažeidimus.

įstaigomis ir organizacijomis, savivaldybių administracijomis įvairiuose Lietuvos miestuose ir rajonuose organizavo renginius, skirtus mokinių ir pedagogų įgūdžiams atpažinti prekybą žmonėmis formuoti, aiškino, kaip elgtis tokiais atvejais, parengė ir išplatino informacinę medžiagą apie prekybą žmonėmis, organizavo specialias policijos priemones išaiškinti ir užkardyti seksualinių paslaugų pardavimo ir pirkimo atvejus bei tokių paslaugų organizavimą elektroninėje erdvėje (pradėta administracinė teisena dėl vertimosi prostitucija ir atlygintinio naudojimosi prostitucijos paslaugomis (buvo surašyti 314 administracinių teisės pažeidimų protokolų pagal Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 182¹ straipsnį (iš jų 21 protokolas už atlygintinį naudojimąsi prostitucijos paslaugomis)) ir pradėti ikiteisminiai tyrimai dėl pelnytos iš kito asmens prostitucijos), asmenims, teikusiems seksualines paslaugas už atlygį, buvo suteikta informacija apie organizacijas, teikiančias pagalbą, ir jų teikiamas paslaugas. Taip pat policijos pareigūnai sudarė bendradarbiavimo susitarimus su nevyriausybinėmis organizacijomis dėl bendradarbiavimo vykdamas smurto, ypač šeimose prieš moteris ir vaikus, prevenciją ir teikiant pagalbą smurto ir prekybos žmonėmis aukoms, bendradarbiavimo kovojant su prekyba žmonėmis klausimus aptarė su socialinės rizikos asmenimis dirbančiais specialistais.

2.1.2. Įgyvendindama priemonę „organizuoti pareigūnų mokymus kovos su prekyba žmonėmis klausimais“ (įgyvendinančioji institucija: Policijos departamentas prie VRM ir Kalėjimų departamentas prie Teisingumo ministerijos), Lietuvos policijos mokykla 2016 m. kovo 29–30 d. ir 2016 m. kovo 31 – balandžio 1 d. surengė mokymus, kuriuose kvalifikaciją kovos su prekyba žmonėmis klausimais (nustatyti prekybos žmonėmis aukas ir nukreipti jas reikiamai pagalbai suteikti) tobulino 32 viešosios policijos pareigūnai; Kalėjimų departamentui prie Teisingumo ministerijos koordinuojant 2016 m. gruodžio 9 d. Kauno apygardos probacijos tarnyboje buvo organizuoti Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos, apygardų probacijos tarnybų ir pataisos įstaigų, prie kurių veikia Pusiaukelės namai, darbuotojų mokymai „Kova su prekyba žmonėmis“, kuriuose kvalifikaciją tobulino 29 darbuotojai.

2.1.3. Įgyvendindama priemonę „teikti socialinę pagalbą asmenims, nukentėjusiems ir galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis“ (įgyvendinančioji institucija: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija), Socialinės apsaugos ir darbo ministerija surengė Projektų, skirtų socialinei pagalbai asmenims, nukentėjusiems ir galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis, teikti, atrankos konkursą. Vadovaujantis socialinės apsaugos ir darbo ministro 2016 m. sausio 22 d. įsakymu Nr. A1-38 „Dėl Projektų, skirtų socialinei pagalbai asmenims, nukentėjusiems ir galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis, teikti, atrankos konkurso organizavimo 2016–2018 metais nuostatų patvirtinimo ir Projektų, skirtų socialinei pagalbai asmenims, nukentėjusiems ir galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis, teikti, vertinimo komisijos sudarymo“ patvirtintais Projektų, skirtų socialinei pagalbai asmenims,

nukentėjusiems ir galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis, teikti, atrankos konkurso organizavimo 2016–2018 metais nuostatais⁶, konkurso būdu buvo atrinkti 5 nevyriausybinę organizacijų: asociacijos Dingusių žmonių šeimų paramos centro, viešosios įstaigos Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centro, Lietuvos „Carito“, Vilniaus arkivyskupijos „Carito“ ir asociacijos Vyrų krizių centro projektai. Atrinktiems projektams įgyvendinti 2016 m. buvo skirta 80 tūkst. eurų (žr. 1 lentelę). Tinkamai įgyvendinus veiklas, numatytas tęstinis veiklų finansavimas 2017 ir 2018 m.

1 lentelė. Informacija apie nevyriausybinę organizacijų projektus, kuriuos 2016 m. finansavo Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

Eil. Nr.	Projekto teikėjas	Projekto pavadinimas	Skirta, eurais
1.	Asociacija Dingusių žmonių šeimų paramos centras	Socialinė pagalba nukentėjusiems ir galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis ir priverstinės prostitucijos, jų grąžinimo į visuomenę, darbo rinką bei prevencinė veikla Lietuvoje	6,0
2.	Viešoji įstaiga Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centras	Kompleksinė psichosocialinė pagalba nukentėjusiems ar potencialiems prekybos žmonėmis, seksualinio išnaudojimo prostitucijos tikslais asmenims bei prevencinė veikla	12,0
3.	Lietuvos „Caritas“	Pagalba prostitucijos ir prekybos žmonėmis aukoms	44,0
4.	Vilniaus arkivyskupijos „Caritas“	Kompleksinės pagalbos organizavimas ir teikimas nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis, didinant bendruomenių socialinį atsakingumą ir įsitraukimą į pagalbos procesą	13,0
5.	Asociacija Vyrų krizių centras	Kompleksinė pagalba prekybos žmonėmis aukoms – vyrams ir jaunuolių prevencinis švietimas Kaune ir Kauno rajone, ir e. paslaugų plėtra į pagalbą prekybos žmonėmis aukoms	5,0

Įgyvendindamos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos finansuotus projektus, nevyriausybines organizacijas 2016 m. kompleksinę pagalbą suteikė arba organizavo 179 asmenims: 88 vyrams, 80 moterų ir 11 vaikų. Palyginti su 2015 m., 2016 m. pagalba suteikta 28 proc. daugiau asmenų, iš jų 87 proc. daugiau vyrų, 11 proc. daugiau moterų, bet 45 proc. mažiau vaikų.

Projektų vykdytojų duomenimis, 2016 m. dauguma asmenų (76 proc.), kuriems suteikta pagalba, buvo nukentėję (galėję nukentėti) nuo prekybos žmonėmis asmenys, kiti (24 proc.) buvo rizikos grupės

⁶ Projektų, skirtų socialinei pagalbai asmenims, nukentėjusiems ir galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis, teikti, atrankos konkurso organizavimo 2016–2018 metais nuostatuose nebuvo numatytas socialinės pagalbos paslaugų pirkimas diferencijuojant paslaugų teikimą nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis asmenims, bendradarbiaujantiems su teisėsauga ir teismais, ir galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis bei rizikos grupės asmenims, taip pat atsižvelgiant į lytį, amžių ir išnaudojimo formą (ataskaitos „Situacija kovos su prekyba žmonėmis srityje 2015 metais“ 7 rekomendacija „Siūlytina pagalba nuo prekybos žmonėmis nukentėjusiems asmenims ir jų teisių apsaugos užtikrinimo priemonės planuoti įvertinant didėjančią vyrų ir vaikų, kurie kreipiasi pagalbos, skaičių, prekybos žmonėmis formų įvairovę ir aukų, bendradarbiaujančių ikiteisminiuose tyrimuose, didesnius poreikius“).

asmenys. Dauguma nukentėjusių (galėjusių nukentėti) nuo prekybos žmonėmis asmenų (67 proc.), kuriems buvo suteikta pagalba, buvo nukentėję nuo kitų – ne seksualinio išnaudojimo prekybos žmonėmis formų ir dauguma jų (57 proc.) buvo susiję su tarptautine prekyba žmonėmis.

Iš 179 pagalbą gavusių asmenų ikiteisminiuose tyrimuose nukentėjusiais buvo pripažinti 92 asmenys, t. y. 51 proc. visų asmenų, kuriems nevyriausybinių organizacijos suteikė pagalbą (2015 m. tokių asmenų buvo 38,1 proc.) (daugiau žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Informacija apie asmenis, kuriems pagalbą suteikė nevyriausybinių organizacijos, įgyvendindamos projektus, kuriuos 2016 m. finansavo Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

Asmenys	Nukentėję nuo prekybos žmonėmis (pripažinti nukentėjusiais baudžiamojo proceso metu)	Nukentėję nuo prekybos žmonėmis asmenys (nustatyti nevyriausybinių organizacijų darbuotojų)	Rizikos nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenys	Iš viso asmenų (proc.)
Iš viso asmenų (proc.)	92 (51)	44 (25)	43 (24)	179 (100)
Iš jų:				
Moterys	38	19	23	80 (45)
Vyrai	46	25	17	88 (49)
Vaikai	8	–	3	11 (6)
Lietuvos Respublikos piliečiai	91	44	42	177 (99)
Užsieniečiai	1	–	1	2 (1)
Bendradarbiavo su teisėsauga (proc.)	92	11	12	115 (64)
Nukentėjo (galėjo nukentėti) nuo išnaudojimo:				
prostitucijai	33	12	14	59 (33)
priverstiniam darbui	24	20	15	59 (33)
nusikalstamoms veikoms	34	10	8	52 (29)
kitoms išnaudojimo formoms	1	2	6	9 (5)
Susiję su tarptautine prekyba žmonėmis	65	25	13	103 (57)

Remiantis projektų vykdytojų duomenimis, 2016 m. 16 proc. padidėjo vyrų, kuriems buvo suteikta pagalba, ir 8 proc. padidėjo asmenų, kurie nukentėjo ne Lietuvoje, skaičiai, 10 proc. sumažėjo asmenų, nukentėjusių nuo seksualinio išnaudojimo, skaičius.

2016 m. nevyriausybinės organizacijos suteikė 937 pagalbų priemones 179 asmenims, t. y. vienam asmeniui vidutiniškai buvo suteiktos 5 pagalbų priemonės. 488 pagalbų priemonės (52 proc. visų suteiktų pagalbų priemonių) buvo suteiktos nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis asmenims, kurie buvo pripažinti nukentėjusiais baudžiamojo proceso metu. Dažniausiai buvo teikiama integracinė pagalba (14,94 proc. visų asmenų, kuriems buvo suteikta pagalba) ir parama daiktais (14,83 proc. visų asmenų, kuriems buvo suteikta pagalba), rečiausiai – išsilavinimo (1,6 proc. visų asmenų, kuriems buvo suteikta pagalba) ir profesinio mokymo paslaugos (2,35 proc. visų asmenų, kuriems buvo suteikta pagalba), poreikio suteikti pagalbą grįžtant nebuvo (daugiau žr. 3 lentelę).

3 lentelė. Informacija apie asmenims nevyriausybinių organizacijų, įgyvendinusių projektus, kurius 2016 m. finansavo Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, suteiktas pagalbų priemones

Pagalbos priemonės	Integracinė pagalba	Parama daiktais	Tarpininkavimas ir atstovavimas	Pagalba ieškant darbo	Teisinė pagalba	Socialinių įgūdžių ugdymas	Psichologinė pagalba	Apgyvendinimas	Medicinos pagalba	Įdarbinimas	Profesinis mokymas	Išsilavinimas	Pagalba grįžtant	Iš viso pagalbų priemonių (proc.)
Nukentėję nuo prekybos žmonėmis (pripažinti nukentėjusiais baudžiamojo proceso metu)	71	82	53	52	76	27	16	34	36	13	16	12	-	488 (52)
Nukentėję nuo prekybos žmonėmis asmenys (nustatyti nevyriausybinių organizacijų darbuotojų)	40	30	15	36	3	35	32	3	6	10	4	2	-	216 (23)
Rizikos nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenys	29	27	43	20	27	23	24	18	12	7	2	1	-	233 (25)
Iš viso pagalbų priemonių	140	139	111	108	106	85	72	55	54	30	22	15	-	937 (100)

Įgyvendindamos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos finansuotus projektus, nevyriausybinės organizacijos 2016 m. taip pat vykdė prevencinę veiklą: organizavo įvairaus pobūdžio renginius jaunimui, moksleiviams, rizikos grupių asmenims, globos namų auklėtiniams, specialistams. Per

ataskaitinį laikotarpį buvo suorganizuoti 152 renginiai, iš jų: 14 seminarų, 9 diskusijos, 10 susitikimų, 117 kitų renginių (16 prevencinių paskaitų, 100 gebėjimų stiprinimo ir savivalbos grupių užsiėmimų, parengta kvalifikacijos tobulinimo programa, surengtos 2 visuomenės informavimo ir viešinimo apie prekybos žmonėmis grėsmes ir būdus jų išvengti viešojoje erdvėje priemonės). Šių projektų ir kitų šaltinių lėšomis Lietuvos „Caritas“ teikė konsultacijas visą parą nemokama telefono linija, asociacija Vyrų krizių centras surengė savanoriams mokymus apie priverstinio darbo situaciją Lietuvoje ir užsienyje, vertimo nusikalsti aukų situaciją, pagalbos teikimą, specialistams apskritojo stalo diskusijas apie bendradarbiavimo galimybes, pagalbą prekybos žmonėmis aukoms, mokiniams paskaitas apie prekybą žmonėmis, organizavo jaunimo apklausą dėl inovatyvių konsultavimo ir kitos pagalbos būdų poreikio, surengė susitikimus – išvažiuojamąją pagalbą (renginiuose dalyvavo 119 jaunų žmonių nuo 14 iki 19 metų), asociacija Dingusių žmonių šeimų paramos centras, tęsdama prevencinį projektą „Mergaičių ir berniukų gebėjimų stiprinimas Lietuvoje“, 5 mergaičių ir 3 berniukų grupėms surengė 100 užsiėmimų, skirtų vaikams iš rizikos grupių įgalinti būti savarankiškus, gerbti save, taip pat nustatyti prekybą žmonėmis ir kitas rizikas, Tarptautinės be žinios dingusių vaikų dienos minėjime 2016 m. gegužės 25 d. prie Lietuvos Respublikos Seimo aptarė prekybos žmonėmis priežastis ir problemas.

2.1.4. Įgyvendindami priemonę „teikti pagalbą grįžtantiems į Lietuvos Respubliką nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis užsienio valstybėse“ (įgyvendinančioji institucija: Užsienio reikalų ministerija), Lietuvos Respublikos konsuliniai pareigūnai nustatė prekybos žmonėmis aukas, suteikė joms konsulinę pagalbą ir, bendradarbiaudami su kompetentingomis Lietuvos Respublikos institucijomis ir nevyriausybinėmis organizacijomis, organizavo jų saugų grįžimą į Lietuvą. 2016 m. pagalba buvo suteikta 11 nukentėjusių ir galėjusių nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenų. 10 iš šių asmenų suteikta pagalba grįžtant (5 iš jų iš Jungtinės Karalystės, 4 iš Airijos ir 1 iš Lenkijos (tikslu valstybė buvo Jungtinė Karalystė)), vienam – išduodant asmens grįžimo pažymėjimą. Tik vienas iš šių asmenų buvo užverbuotas per skelbimą spaudoje, likę – buvo įkalbėti bendraujant (žodžiu), daugumos valia buvo palenkta panaudojant apgaulę (9 asmenims iš 11) ir buvo pasinaudota jų pažeidžiamumu (7 asmenų iš 11), atkreiptinas dėmesys, kad daugumos valia buvo palenkta panaudojant daugiau kaip vieną valios palenkimo būdą.⁷

⁷ **Užsienio reikalų ministerijos** pranešimu, dauguma į Lietuvą grąžinamų prekybos žmonėmis aukų nesutinka bendradarbiauti su teisėsaugos pareigūnais, jų integracija Lietuvoje lieka nuošalyje, todėl dažnai šie asmenys vėl užverbuojami išnaudojimui užsienio valstybėse. Reikalingas didesnis dėmesys į Lietuvą grįžusioms prekybos žmonėmis aukoms, realios jų socialinės integracijos į aplinką programos. Dažniausi atvejai, su kuriais susidūrė Lietuvos Respublikos konsuliniai pareigūnai, teikdami pagalbą nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis asmenims užsienyje, buvo susiję su vyrų išnaudojimu nusikalstamoms veikoms (narkotikų platinimas, vagystės) bei priverstiniam darbui (nekvalifikuotos darbo jėgos sektorius).

2.1.5. Įgyvendinant priemonę „dalyvauti Europos Sąjungos institucijų ir agentūrų bei kitų tarptautinių organizacijų iniciatyvose, skirtose kovai su prekyba žmonėmis“ (įgyvendinančiosios institucijos: Vidaus reikalų ministerija ir Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos), Vidaus reikalų ministerija ir Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos pagal kompetenciją užtikrino atstovavimą Lietuvai regioniniu, Europos Sąjungos ir tarptautiniu lygmenimis.

Regioniniu lygmeniu Vidaus reikalų ministerija Lietuvai atstovavo Baltijos jūros valstybių tarybos darbo grupėje prieš prekybą žmonėmis⁸: įgyvendino bendras priemones (parengė Baltijos jūros regiono ataskaitą apie prekybą žmonėmis, dalyvavo rengiant tarptautinį projektą „STROM – savivaldybių vaidmens kovojant su prekyba žmonėmis Baltijos jūros regione stiprinimas (STROM II)“ ir koordinavo šio projekto veiklų įgyvendinimą Lietuvoje (apie projektą žr. toliau)), dalijosi patirtimi su kitų valstybių specialistais kovos su prekyba žmonėmis organizavimo nacionaliniu ir savivaldybių lygmeniu klausimais Rygoje, Taline ir Stokholme, atstovavo Lietuvai posėdžiuose (2016 m. darbo grupė surengė 3 posėdžius), ir bendradarbiavo Šiaurės ministrų tarybos iniciatyvose, be to, Vidaus reikalų ministerijos atstovas dalyvavo planuojant Europos Sąjungos Baltijos jūros strategijoje numatytų gairių, skirtų kovos su prekyba žmonėmis koordinavimui stiprinti Baltijos jūros regione, įgyvendinimą. **Europos Sąjungos lygmeniu** Lietuvai buvo atstovaujama Europos Sąjungos nacionalinių pranešėjų arba lygiaverčių mechanizmų prekybos žmonėmis klausimams tinkle (įgyvendinti Europos Komisijos ir šalių narių susitarimai Lietuvoje, buvo teikiama informacija Europos Komisijai ir ja keičiamasi su kitomis Europos Sąjungomis valstybėmis narėmis, papildyta informacija apie situaciją Lietuvoje Europos Komisijos tinklalapyje „Together against Trafficking“ (https://ec.europa.eu/anti-trafficking/node/1_en), pradėtas bendradarbiavimas nacionalinių pranešėjų arba lygiaverčių mechanizmų bendravimui ir keitimuisi informacija inicijuotoje e. platformoje, kurią administruoja Europos Komisija, kartu su Generaline prokuratūra atstovauta posėdžiuose (2016 m. buvo surengti 2 posėdžiai) ir Europos Sąjungos prieglobsčio prašytojų organizacijos Prekybos žmonėmis ekspertų tinkle (angl. EASO THB Network) (buvo keičiamasi informacija, atstovauta posėdyje). **Tarptautiniu lygmeniu** buvo atstovaujama tarptautinių organizacijų: Europos Tarybos (Vidaus reikalų ministerija yra kontaktas GRETAI – Europos Tarybos Konvencijos dėl veiksmų prieš prekybą žmonėmis įgyvendinimo stebėsenos ekspertų grupei, kuri konvencijos šalyse narėse renka ir vertina informaciją apie šios tarptautinės sutarties nuostatų įgyvendinimą), Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos, Tarptautinės migracijos organizacijos, Jungtinių Tautų ir kt., iniciatyvose ir parengta bei pateikta informacija apie kovos su prekyba žmonėmis situaciją Lietuvoje

⁸ **Socialinės apsaugos ir darbo ministerija** Lietuvai atstovavo Baltijos jūros valstybių tarybos ekspertų grupėje „Vaikams, esantiems rizikoje“: dalyvavo susitikimuose, aptarė bendradarbiavimo sprendžiant vaikų, esančių rizikoje, klausimus Baltijos jūros valstybių regione, apsikeitė patirtimi.

Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos ataskaitai apie prekybą žmonėmis, Jungtinių Tautų komitetams dėl konvencijų įgyvendinimo, Jungtinių Amerikos Valstijų ambasados Lietuvoje prašymu Jungtinių Amerikos Valstijų valstybės departamento kasmet rengiamai tarptautinei ataskaitai dėl prekybos žmonėmis⁹.

Lietuvos policija dalyvavo Europolo ir Interpolo rengiamose prevencinėse, nusikaltimų ištyrimo, prekybos žmonėmis aukų nustatymo ir jų nukreipimo pagalbai suteikti priemonėse: tęsė dalyvavimą Europos tarpdisciplininėje platformoje kovai su nusikalstamumo grėsmėmis (angl. EMPACT) ir, įgyvendindamas vieną iš Europos Sąjungos kovos su nusikalstamumu prioritetų – kovoti su prekyba žmonėmis, **kartu su Valstybine darbo inspekcija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos** 2016 m. gegužės 30 – birželio 6 d. organizavo ir įvykdė bendrą tarptautinę prekybos žmonėmis priverstiniam darbui prevencijos ir kontrolės priemonę (patikrinimuose dalyvavo 94 policijos pareigūnai ir 57 darbo inspekcijos darbuotojai). Siekiant nustatyti ir įvertinti, ar Lietuvoje veikiančios įmonės, kurios teikia įdarbinimo užsienio šalyse paslaugas, legaliai įdarbina asmenis užsienio šalyse ir ar tinkamomis sąlygomis, remiantis Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir Jungtinės Karalystės įdarbinimo agentūrų licencijavimo tarnybos bei internete surinkta informacija, buvo patikrintas 301 asmuo, 66 transporto priemonės, 163 ūkio subjektai. Prekybos žmonėmis atvejų nenustatyta. Surinkta informacija Europolo kanalais perduota Jungtinės Karalystės įdarbinimo agentūrų licencijavimo tarnybai, kuri pradėjo tyrimus dėl nurodytų pažeidimų. Taip pat Lietuvos policija 2016 m. spalio 12–13 d. dalyvavo tarptautinėje operacijoje „Ciconia Alba“, kurios tikslas – seksualinio išnaudojimo aukų, ypač vaikų, nustatymas (dalyvavo apie 200 Lietuvos pareigūnų ir po 2 vaikų teisių apsaugos bei socialinius darbuotojus). Priemonės metu buvo tikrinami įvairios formos skelbimai dėl seksualinių paslaugų internetinėje erdvėje ir laikraščiuose, taip pat buvo patikrinta apie 300 vietovių, galėjusių būti susijusių su minėta nusikalstama veikla, bei kitos vietos, kuriose galėjo rinktis seksualines paslaugas teikiantys asmenys, aplankytos socialinės rizikos šeimos, auginančios nepilnamečius vaikus. Tirdami šias nusikalstamas veikas, Lietuvos kriminalinės policijos biuro pareigūnai pradėjo 2, Klaipėdos apskrities vyriausiasis policijos komisariatas – 4 ikiteisminius tyrimus, Vilniaus ir Kauno apskričių vyriausieji policijos komisariatai – po vieną ikiteisminį tyrimą. 8 asmenims buvo pareikšti įtarimai dėl neteisėto disponavimo dideliu kiekiu pornografinio turinio dalykų, kuriuose vaizduojamas mažametis vaikas (BK 309 straipsnis). 2016 m. kriminalinės policijos tyrėjai dalyvavo 8 Europolo ir Interpolo pasitarimuose, skirtuose kovai su prekyba žmonėmis.

⁹ Jungtinių Amerikos Valstijų valstybės departamentas 2016 m. ataskaitoje dėl prekybos žmonėmis (angl. *TIP Report*) Lietuvą priskyrė labiausiai pažengusių valstybių grupei kovos su prekyba žmonėmis srityje.

2.2. Kitos vykdytos kovos su prekyba žmonėmis priemonės

2016 m. buvo tęsiamos teisėkūros ir praktinio bendradarbiavimo stiprinimo iniciatyvos, skirtos daugiau kaip dviejų dešimčių skirtingų institucijų, įstaigų ir organizacijų, taip pat savivaldybių ir bažnyčios kovos su prekyba žmonėmis pastangoms suvienyti ir kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo procesams Lietuvoje sureguliuoti, įgyvendinant ataskaitos „Situacija kovos su prekyba žmonėmis srityje 2015 metais“ 11 rekomendaciją¹⁰. Lietuvoje buvo sudaryta Kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo komisija, darbo grupė kovos su prekyba žmonėmis klausimams spręsti, patvirtintas Kovos su prekyba žmonėmis 2017–2019 metų veiksmų planas ir nustatytos Lietuvos Respublikos nacionalinio pranešėjo kovos su prekyba žmonėmis klausimais užduotys. **Toks kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo modelis – nauja praktika Lietuvoje.**

Kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo komisija. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2016 m. rugpjūčio 11 d. priėmė **Vidaus reikalų ministerijos** parengtą ir su atsakingomis institucijomis, įstaigomis bei organizacijomis suderintą nutarimą Nr. 785 „Dėl kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo“ (toliau – Nutarimas dėl koordinavimo) (TAR, 2016-08-16, Nr. 22334), kuriuo nustatyta institucinė Kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo komisijos (toliau – Komisija) sudėtis, apibrėžtos jos užduotys ir funkcijos, atskaitomybė, narių įgaliojimai, visoms valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, kurių atstovai yra įtraukti į Komisijos veiklą, pavesta nustatyta tvarka planuoti kovos su prekyba žmonėmis priemones bei veiksmus ir Komisijai teikti informaciją apie praėjusiais metais įgyvendintus kovos su prekyba žmonėmis priemones bei veiksmus ir jų rezultatus, nustatyta, kad kovos su prekyba žmonėmis veiklai koordinuoti rengiamas Kovos su prekyba žmonėmis veiksmų planas ir Komisijos nariai pagal kompetenciją koordinuoja Komisijos priimtų sprendimų vykdymą juos delegavusioje institucijoje, įstaigoje ar organizacijoje.

Vykdydamas Nutarimo dėl koordinavimo 4 punktą, **vidaus reikalų ministras** 2016 m. rugsėjo 26 d. įsakymu Nr. 1V-673 „Dėl Kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo komisijos personalinės sudėties patvirtinimo“ (TAR, 2016-09-26, Nr. 24039) patvirtino Komisijos personalinę sudėtį: Vidaus reikalų ministerijos kancleris (Komisijos pirmininkas), socialinės apsaugos ir darbo viceministras (Komisijos pirmininko pavaduotojas), sveikatos apsaugos, švietimo ir mokslo, užsienio reikalų ir teisingumo viceministrai, Valstybinės darbo inspekcijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

¹⁰ „Siūlytina valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms kovos su prekyba žmonėmis priemones planuoti ir įgyvendinti bendradarbiaujant su pilietinės visuomenės ir privačiojo sektorių subjektais, įtraukiant „netradicinius“ partnerius: žiniasklaidą, bažnyčią, bibliotekas, pervežimo ir aptarnavimo įmones, gyventojų bendruomenes, savanorius ir kt.“

pavadootojas, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktorė, Lietuvos savivaldybių asociacijos patarėjas teisės klausimais, policijos generalinio komisaro pavadootojas, viešosios įstaigos Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centro direktorė, Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos vado pavadootojas, Lietuvos Vyskupų Konferencijos Socialinių reikalų tarybos pirmininkas, asociacijos Dingusių žmonių šeimų paramos centro direktorė, Lietuvos „Carito“ programos „Pagalba prostitucijos ir prekybos žmonėmis aukoms“ vadovė, Generalinės prokuratūros Baudžiamojo persekiojimo departamento vyriausiojo prokuroro pavadootojas, vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus pavadootojas, Vilniaus ir Kauno miestų savivaldybių administracijų direktorių pavadootojai, Klaipėdos miesto savivaldybės Socialinių reikalų departamento Socialinės paramos skyriaus vedėja, Nacionalinės teismų administracijos Teisės skyriaus vedėja, asociacijos Vyrų krizių centro direktorė. 2016 m. spalio 17 d. Vidaus reikalų ministerijoje Komisijos pirmininkas surengė pirmą Komisijos posėdį. Posėdžio metu buvo aptartas 2016 m. vykdytų prekybos žmonėmis prevencijos, baudžiamojo persekiojimo, pagalbos aukoms ir jų teisių apsaugos priemonių veiksmingumas, joms skirtos lėšos bei jų koreliacija su kitomis vykdytomis priemonėmis ir kitų institucijų, įstaigų ir organizacijų kompetencija bei kovos su prekyba žmonėmis priemonės ir veiksmai, planuojami 2017 m.

Darbo grupė kovos su prekyba žmonėmis klausimams spręsti. Vidaus reikalų ministro 2016 m. gruodžio 2 d. įsakymu Nr. 1V-880 „Dėl darbo grupės kovos su prekyba žmonėmis klausimams spręsti sudarymo“ sudaryta darbo grupė kovos su prekyba žmonėmis klausimams **Vidaus reikalų ministerijos** kompetencijos srityse spręsti (toliau – Darbo grupė) iš Vidaus reikalų ministerijos, Policijos departamento ir Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos bei Lietuvos kriminalinės policijos biuro atstovų. Darbo grupei vadovauja Vidaus reikalų ministerijos Viešojo saugumo ir migracijos politikos departamento direktorius.

Kovos su prekyba žmonėmis 2017–2019 metų veiksmų planas. Vidaus reikalų ministras 2016 m. rugpjūčio 29 d. įsakymu Nr. 1V-598 „Dėl Kovos su prekyba žmonėmis 2017–2019 metų veiksmų plano patvirtinimo“ (TAR, 2016-08-29, Nr. 22812) patvirtino **Vidaus reikalų ministerijos** parengtą ir su atsakingomis institucijomis, įstaigomis ir organizacijomis suderintą Kovos su prekyba žmonėmis 2017–2019 metų veiksmų planą (toliau – Planas), taip įgyvendindamas ataskaitos „Situacija kovos su prekyba žmonėmis srityje 2015 metais“ 4 rekomendaciją¹¹. Plane numatytos kovos su prekyba žmonėmis

¹¹ „Siūlytina Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programos uždaviniui „Plėtoti veiksmingą kovą su prekyba žmonėmis“ įgyvendinti parengti atskirą veiksmų planą ir jame numatyti visų institucijų ir įstaigų, dirbančių kovos su prekyba žmonėmis srityje, pagal kompetenciją planuojamas vykdyti priemonės, įskaitant tarptautinius projektus“.

priemonės ir veiksmai šiems uždaviniams įgyvendinti: stiprinti kovos su prekyba žmonėmis koordinavimą, tobulinti prekybos žmonėmis prevenciją ir ikiteisminį tyrimą, stiprinti pagalbos nukentėjusiems ir turintiems didelę riziką nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenims teikimo sistemą ir didinti valstybės institucijų ir įstaigų darbuotojų, kuriems gali tekti bendrauti su prekybos žmonėmis aukomis, kompetencijas ir gebėjimus. Plano priemonės ir veiksmus įgyvendins Vidaus reikalų ministerija ir Policijos departamentas, Valstybės sienos apsaugos tarnyba bei Migracijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija ir Lietuvos darbo birža, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba bei Valstybinė darbo inspekcija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Švietimo ir mokslo ministerija ir Ugdymo plėtotės bei Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centrai, Užsienio reikalų ministerija, Kalėjų departamentas prie Teisingumo ministerijos, Nacionalinė teismų administracija, Generalinė prokuratūra, Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio ir Alytaus miestų, Marijampolės, Tauragės, Telšių ir Utenos rajonų savivaldybės bei nevyriausybinių organizacijos. Vidaus reikalų ministerija su įstaigomis numatė skirti reikiamus resursus daugiausiai – 26 iš 47 Plano priemonėms ir veiksams (vien Vidaus reikalų ministerija – 16 priemonių ir veiksmų (dvi iš jų kartu įgyvendins su Policijos departamentu prie Vidaus reikalų ministerijos)), taip pat Vidaus reikalų ministerija koordinuoja viso Plano įgyvendinimą, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija su įstaigomis resursus numatė skirti 7, Švietimo ir mokslo ministerija su įstaigomis – 5 priemonėms ir veiksams, tačiau, pavyzdžiui, Komisijos veikloje dalyvaujanti Sveikatos apsaugos ministerija numatė tik vieną kovos su prekyba žmonėmis priemonę, Teisingumo ministerija ir Lietuvos savivaldybių asociacija – nė vienos tokios priemonės (veiksmo). Savivaldybės dalyvaus įgyvendinant 8 Plano priemonės ir veiksmus. Priemonės ir veiksmai bus įgyvendinami pagal kompetenciją bendradarbiaujant su nevyriausybinių organizacijomis.

Lietuvos Respublikos nacionalinis pranešėjas kovos su prekyba žmonėmis klausimais.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2016 m. lapkričio 23 d. nutarimu Nr. 1161 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinio pranešėjo kovos su prekyba žmonėmis klausimais“ (TAR, 2016-11-28, Nr. 27579), kurio projektą parengė ir su kitomis institucijomis, įstaigomis ir organizacijomis suderino **Vidaus reikalų ministerija**, apibrėžė Lietuvos Respublikos nacionalinio pranešėjo kovos su prekyba žmonėmis klausimais (toliau – Nacionalinis pranešėjas) užduotis bei nustatė, kad iš Vidaus reikalų ministerijos tarnautojų Lietuvos Respublikos nacionalinį pranešėją kovos su prekyba žmonėmis klausimais skiria vidaus reikalų ministras¹². Nacionaliniam pranešėjui pavesta vidaus reikalų ministro nustatyta tvarka rinkti ir Vidaus reikalų ministerijos interneto svetainėje skelbti statistinius duomenis ir kitą informaciją apie

¹² Iki šiol Vidaus reikalų ministerija vykde nacionaliniam pranešėjui lygiaverčio mechanizmo prekybos žmonėmis klausimais funkcijas.

prekybos žmonėmis situaciją ir kovos su prekyba žmonėmis priemones bei veiksmus, analizuoti ir vertinti prekybos žmonėmis tendencijas ir kovos su prekyba žmonėmis rezultatus, rengti pasiūlymus dėl tolesnės Lietuvos pažangos kovojant su prekyba žmonėmis ir juos teikti vidaus reikalų ministrui bei Komisijai, Nacionalinio pranešėjo informaciją apie kovos su prekyba žmonėmis situaciją ir pasiūlymus dėl tolesnės pažangos vidaus reikalų ministras kasmet iki kovo 1 d. pateiks Vyriausybei. Nacionalinis pranešėjas taip pat atstovaus Lietuvai Europos Sąjungos nacionalinių pranešėjų prekybos žmonėmis klausimais tinkle, prireikus teiks informaciją Europos Sąjungos kovos su prekyba žmonėmis koordinatoriui. Taip pat Vidaus reikalų ministerija parengė ir su atsakingomis institucijomis, įstaigomis ir organizacijomis pradėjo derinti vidaus reikalų ministro įsakymo „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinio pranešėjo kovos su prekyba žmonėmis klausimais paskyrimo ir Statistinių duomenų ir kitos informacijos apie prekybos žmonėmis situaciją ir kovos su prekyba žmonėmis priemones bei veiksmus rinkimo ir skelbimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ projektą.

2016 m. buvo plečiamas tarpžinybinis ir tarpsektorinis bendradarbiavimas kovojant su prekyba žmonėmis Lietuvoje ir užsienyje. Vidaus reikalų ministerija užmezgė bendradarbiavimą su Pasaulio lietuvių bendruomenės pirmininke. 2016 m. gegužės 18 d. Vidaus reikalų ministerijoje buvo surengtas tarpžinybinis pasitarimas dėl lietuvių bendruomenių ir Lietuvos Respublikos diplomatinių atstovybių ir konsulinių įstaigų bei dvasininkų kitose valstybėse, ypač tose, kuriose yra didžiausios lietuvių bendruomenės ir kuriose nustatomi Lietuvos Respublikos piliečių pardavimo ir išnaudojimo atvejai (pastaraisiais metais dažniausiai Jungtinėje Karalystėje), įtraukimo į prekybos žmonėmis prevenciją ir pagalbą Lietuvos Respublikos piliečiams – prekybos žmonėmis aukoms ar rizikos nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenims užsienyje. Susitikime dalyvavę vidaus reikalų viceministrai, Vidaus reikalų ministerijos kancleris bei policijos vadovai, Užsienio reikalų ministerijos atsakingų departamentų direktoriai, Pasaulio lietuvių bendruomenės pirmininkė ir Lietuvos vyskupų konferencijos delegatas užsienio lietuviams katalikams bei kiti bažnyčios, taip pat nevyriausybinių organizacijų atstovai pritarė Vidaus reikalų ministerijos pasiūlymui ir sutarė bendradarbiauti planuojant ir įgyvendinant kovos su prekyba žmonėmis priemones. Remdamas Šv. Mortos iniciatyvos plėtrą Lietuvoje, **vidaus reikalų ministras** 2016 m. birželio 21 d. pasirašė Vidaus reikalų ministerijos Šv. Mortos iniciatyvos įgyvendinimo gerų ketinimų deklaraciją. Lietuvos delegacija, vadovaujama Vidaus reikalų ministerijos kanclerio, 2016 m. spalio 26–27 d. lankėsi Šv. Mortos grupės tarptautinėje konferencijoje Vatikane. Plane buvo numatyta priemonė organizuoti užsienio lietuvių bendruomenių priemonių, skirtų prekybos žmonėmis prevencijai kitose valstybėse, konkursą (finansavimą iš bendrųjų asignavimų skirs ir įgyvendinimą koordinuos Vidaus reikalų ministerija) ir plėtoti Šv. Mortos iniciatyvą Lietuvoje (įgyvendinimą koordinuos Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos). Taip pat **Vidaus reikalų**

ministerija, siekdama plėtoti bendradarbiavimą su viena iš pagrindinių tikslo valstybių – Jungtine Karalyste, vykdė konsultacijas su Jungtinės Karalystės ambasada Vilniuje, Jungtinės Karalystės vidaus reikalų ministerija ir Nacionaline nusikaltimų tarnyba dėl bendrų kovos su prekyba žmonėmis priemonių planavimo ir įgyvendinimo bei parengė dvišalio Lietuvos ir Jungtinės Karalystės veiksmų prieš prekybą žmonėmis plano priemonių projektą. Į konsultacijas buvo įtrauktos ir kitos Lietuvos atsakingos institucijos, įstaigos ir organizacijos. Tolesni veiksmai planuojami 2017 m.

2016 m. kovos su prekyba žmonėmis klausimais vyko diskusijos su visuomene ir specialistais.

2016 m. birželio 16 d. **klubas „Res Publica“** menų fabrike „Loftas“ surengė diskusiją „Lietuva – XXI amžiaus vergų tiekėja. Ar galim tai sustabdyti?“. Joje Seimo, teismų, prokuratūros, policijos, žurnalistų ir bažnyčios atstovai aptarė prekybos žmonėmis ir kovos su ja perspektyvas. **Lietuvos apeliaciniame teisme** 2016 m. spalio 11 d. vyko tarpinstitucinė diskusija „Prekyba žmonėmis: naujos formos ir teisėsaugos vaidmuo ginant nukentėjusiojo interesus“. Joje patirtimi įrodymų surinkimo, įrodinėjimo baudžiamosiose bylose dėl prekybos žmonėmis, šio nusikaltimo aukų apsaugos ir tarpžinybinio bei tarpsektorinio bendradarbiavimo klausimais pasidalijo ministerijų, teismų, prokuratūros, advokatūros, policijos ir nevyriausybinų organizacijų atstovai. Įvertinus esamą teisinį reguliavimą, atkreiptas dėmesys į efektyvesnio prekybos žmonėmis bylų tyrimo ir bylų nagrinėjimo (pavyzdžiui, ikiteisminio tyrimo metu nukentėjusiuosius ir (arba) liudytojus apklausti pas ikiteisminio tyrimo teisėją), informacijos ir kitos pagalbos teikimo nukentėjusiesiems ir liudytojams galimybes. Buvo įvardytas mokymų teisėjams, prokurorams ir policijos pareigūnams poreikis.

2016 m. kvalifikaciją kovos su prekyba žmonėmis srityje tobulino įvairių sričių specialistai (ataskaitos „Situacija kovos su prekyba žmonėmis srityje 2015 metais“ 6 rekomendacija)¹³. **Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos** 2016 m. gruodžio 19–20 d. surengė kvalifikacijos tobulinimo kursus „Kova su prekyba žmonėmis“ Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos struktūrinių padalinių pareigūnams. Juose prekybos žmonėmis aukų bei prekeivių žmonėmis nustatymo ir pirminės prekybos žmonėmis aukos apklausos atlikimo įgūdžius tobulino 29 pareigūnai, atliekantys patikrinimus kertant valstybės sieną. Mokymai buvo apmokėti iš šios įstaigos bendrųjų asignavimų. **Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės**

¹³ „Siūlytina valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms inicijuoti daugiau priemonių, skirtų specialistų kvalifikacijai prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms, priverstinėms vedyboms, priverstiniam darbui ir kitoms ne seksualinio išnaudojimo formoms aukų nustatymo, ikiteisminio tyrimo atlikimo ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo, ypač pagalbos nukentėjusiesiems nuo prekybos žmonėmis asmenims suteikimo, prekybos migrantais, migrantų išnaudojimo priverstiniam darbui ir jų sudaromų priverstinių (fiktyvių) santuokų su Lietuvos Respublikos piliečiais atskleidimo, tyrimų atlikimo, bendravimo ypatumų, nukentėjusių asmenų nukreipimo pagalbai srityse, tobulinti ir apsikeisti gerąja praktika su kitų valstybių specialistais.“

apsaugos ir darbo ministerijos, įgyvendindama Vaiko gerovės 2013–2018 m. programą, 2016 m. lapkričio 8 d. kartu su Generalinės prokuratūros, Vidaus reikalų ministerijos, Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos, Biržų rajono ir Klaipėdos miesto savivaldybių administracijų Vaiko teisių apsaugos skyrių, labdaros ir paramos fondo SOS vaikų kaimų Lietuvoje draugija ir Lietuvos „Carito“ programos „Pagalba prostitucijos ir prekybos žmonėmis aukoms“ atstovais surengė seminarą „Nepilnamečių, galėjusių nukentėti ar nukentėjusių nuo prekybos žmonėmis, atpažinimas (nustatymas), ikiteisminio tyrimo eiga bei pagalbos teikimo galimybės“ savivaldybių administracijų vaiko teisių apsaugos skyrių specialistams ir policijos pareigūnams. Jame kvalifikaciją tobulino 95 pareigūnai ir specialistai. **Valstybinė darbo inspekcija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos** teritorinių skyrių inspektoriams surengė 5 mokymus apie prekybos žmonėmis priverstiniam darbui tendencijas bei Prekybos žmonėmis aukų nustatymo, ikiteisminio tyrimo ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo rekomendacijų taikymą. Kvalifikaciją tobulino 35 inspektoriai. **Užsienio reikalų ministerija**, bendradarbiaudama su Lietuvos kriminalinės policijos biuru ir Lietuvos „Caritu“, 2016 m. balandžio 22 d. ir lapkričio 10 d. vykusiuose Lietuvos Respublikos konsulinių pareigūnų mokymuose nagrinėjo pagalbos teikimo prekybos žmonėmis aukoms užsienio valstybėse klausimus: prekybos žmonėmis aukų nustatymo kriterijus, diplomatinę atstovybių ir konsulinių įstaigų bendradarbiavimą su kompetentingomis Lietuvos Respublikos institucijomis ir organizacijomis nustatant prekybos žmonėmis aukas ir pagalbos nukentėjusiems nuo tokių nusikaltimų asmenims teikimo galimybes bei šaltinius. 2016 m. gruodžio 20 d. **Generalinėje prokuratūroje** buvo surengti mokymai prokurorams kovos su prekyba žmonėmis klausimais.

Taip pat kvalifikaciją kovos su prekyba žmonėmis klausimais Lietuvos specialistai tobulino ir apskaitė patirtimi tarptautinėse iniciatyvose (išlaidos buvo padengtos iš projektų biudžetų ir specialistus siuntusių Lietuvos Respublikos institucijų ir įstaigų bendrųjų asignavimų): kovos su neteisėtu asmenų gabenimu klausimais (po vieną Vidaus reikalų ministerijos, Valstybės sienos apsaugos prie Vidaus reikalų ministerijos ir Generalinės prokuratūros atstovą tarptautinėje Europos migracijos tinklo konferencijoje-seminare 2016 m. sausio 12–13 d. Amsterdame ir po vieną Kauno ir Šiaulių apygardos teismų teisėją Europos teismo tinklo Tryre (Vokietijoje) organizuojuose mokymuose 2016 m. birželio 9–10 d.), tarpžinybinio bendradarbiavimo kovojant su prekyba žmonėmis priverstiniam darbui stiprinimo klausimais (po vieną Vidaus reikalų ministerijos ir prokuratūros atstovą tarptautinėje Nyderlandų Karalystės saugumo ir teisingumo ministerijos konferencijoje-seminare „Komandinis darbas! Tarpžinybinio bendradarbiavimo kovojant su prekyba žmonėmis priverstiniam darbui stiprinimas“ 2016 m. sausio 18–19 d. Amsterdame), prekybos žmonėmis kaip nusikalstamo verslo klausimais (Vidaus reikalų ministerijos atstovas tarptautiniame seminare „TRACE“ 2016 m. vasario 29 d. Stokholme), kovos

su prekyba žmonėmis koordinavimo ir duomenų apie šį nusikaltimą rinkimo klausimais (16 Lietuvos specialistų iš Vidaus reikalų ministerijos, policijos, prokuratūros, teismo ir nevyriausybinių organizacijų Šiaurės ministrų tarybos surengtoje Šiaurės ir Baltijos tarptautinėje konferencijoje dėl prekybos žmonėmis 2016 m. lapkričio 10–11 d. Taline), kovos su prekyba žmonėmis priverstinėms santuokoms klausimais (4 Vidaus reikalų ministerijos, prokuratūros ir nevyriausybinių organizacijų atstovai Latvijos Respublikos vidaus reikalų ministerijos su partneriais surengtoje tarptautinio projekto „HESTIA“ baigiamojoje konferencijoje 2016 m. lapkričio 14–15 d. Rygoje), migracijos situacijos Europos Sąjungos pasienyje ir naujų migracijos maršrutų klausimais (30 Vidaus reikalų ministerijos, policijos, sienos apsaugos, migracijos ir kitų atsakingų valstybės institucijų ir įstaigų specialistų Vidaus reikalų ministerijos, Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuro, Europos migracijos tinklo ir Vilniaus universiteto surengtoje tarptautinėje konferencijoje Vilniuje 2016 m. gegužės 23 d.), prekybos žmonėmis ir pabėgėlių įvykdytų nusikaltimų klausimais (Anykščių rajono apylinkės teismo teisėja Europos teisminio mokymo tinklo Prahoje (Čekijoje) organizuojuose mokymuose 2016 m. balandžio 21 d.), prekybos žmonėmis nusikaltimų klausimais (Kėdainių rajono apylinkės teismo teisėja Europos teisminio mokymo tinklo Utrechte (Nyderlanduose) organizuojuose mokymuose 2016 m. lapkričio 17–18 d.), kovos su prekyba žmonėmis ir organizuotu nusikalstamumu klausimais (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjas Popiežiškiosios socialinių mokslų akademijos Vatikane organizuotame susitikime-konferencijoje 2016 m. birželio 3–4 d. (dalyvavo ir skaitė pranešimą), teisinės pagalbos teikimo prekybos žmonėmis aukoms klausimais (vienas Generalinės prokuratūros prokuroras Briuselyje, Europos Parlamente, tarptautinio Airijos, Anglijos, Bulgarijos, Kroatijos, Lietuvos, Škotijos vykdyto projekto mokymuose 2016 m. sausio 26 d.).

Pažymėtina, kad ir **kituose valstybės institucijų ir įstaigų vykdytuose mokymuose buvo nagrinėjami klausimai, susiję su kovos su prekyba žmonėmis sritimi**¹⁴.

¹⁴ **Nacionalinė teismų administracija** surengė mokymus teisėjams: 2016 m. gegužės 11–12 d. „Psichologinė parama nukentėjusiesiems ir liudytojams teismo procese“ (tinkamo elgesio su nukentėjusiais ir liudytojais teismo procese, nukentėjusiųjų ir liudytojų ilgalaikės reakcijos į nusikaltimą ir nusikaltimo tyrimo psichologinį poveikį klausimais kvalifikaciją tobulino 43 teisėjai), 2016 m. kovo 3–4 d. „Teisėjo elgesys su teismo proceso dalyviais“ (apie psichologinius apklausos teismo posėdyje ypatumus, bendravimo techniką vykdant nukentėjusiųjų, liudytojų ir kaltinamųjų apklausą kvalifikaciją tobulino 45 teisėjai), 2016 m. balandžio 4–5 d. pagal Nepilnamečių bylas nagrinėjančių teisėjų mokymo programą nukentėjusių nuo seksualinių nusikaltimų nepilnamečių dalyvavimo ikiteisminiame tyrime ir teisiniame procese klausimais kvalifikaciją tobulino 39 teisėjai. **Valstybinė darbo inspekcija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos** organizavo 47 seminarus teritorinėse darbo biržose ir 79 seminarus teritorinių darbo biržų jaunimo centruose. Juose pateikta informacija apie būtinumą sudaryti darbo sutartį, apie jos esmę bei reikalavimus. Renginiuose dalyvavo apie 2000 asmenų. Taip pat buvo surengti 167 konsultaciniai seminarai mažoms, vidutinėms, pirmuosius metus veikiančioms įmonėms ir kitiems ūkio subjektams, 5 konsultaciniai renginiai nelegalaus darbo prevencijos klausimais su savivaldos institucijomis, 64 švietėjiški renginiai (susitikimai) moksleiviams tema „Tavo pirmasis darbas – saugus ir teisėtas“, gegužės ir

2016 m. **savivaldybių lygmeniu** buvo įgyvendinamos bendradarbiavimo kovojant su prekyba žmonėmis ir kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo stiprinimo iniciatyvos, šviečiamojo pobūdžio prevenciniai renginiai savivaldybių gyventojams ir mokiniams, pareigūnų ir specialistų kvalifikacijos tobulinimo ir apsikaitimo patirtimi savivaldybėse bei pagalbos asmenims, nukentėjusiems ir galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis, iniciatyvos. Jas vykdė savivaldybių administracijos, policijos komisariatai, Valstybinės darbo inspekcijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos teritoriniai skyriai, nevyriausybinės organizacijos ir kiti subjektai.¹⁵ Dauguma priemonių buvo tarpžinybinės ir (ar) tarpsektorinės. Lazdijų rajono savivaldybės meras Vidaus reikalų ministerijai pranešė, kad 2016 m. priemonių, skirtų kovai su prekyba žmonėmis, nevykdė, kadangi tokių priemonių (funkcijų) vykdymas Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme nėra priskirtas savivaldybių kompetencijai.

Bendradarbiavimo ir koordinavimo stiprinimas savivaldybėse. Kauno miesto ir Tauragės rajono savivaldybėse Šiaurės ministrų tarybos ir Švedijos instituto lėšomis buvo vykdomas Vidaus reikalų ministerijos koordinuojamas tarptautinis projektas „STROM – savivaldybių vaidmens kovojant su prekyba žmonėmis Baltijos jūros regione stiprinimas (STROM II)“. Įgyvendinant šį projektą, buvo parengtas kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo savivaldybėje modelis (aprašas), kuris bus patvirtintas (įdiegtas) šiame projekte dalyvaujančiose savivaldybėse. Dokumentas buvo parengtas remiantis valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, savivaldybių administracijų, bažnyčios bei nevyriausybinių organizacijų atstovų pasitarimuose 2016 m. spalio 5 d. Vidaus reikalų ministerijoje (jo metu taip pat buvo pristatyta Kanados teisėsaugos patirtis kovojant su prekyba žmonėmis, Lietuvos tyrėjų atlikto tyrimo „Prekyba žmonėmis: ko nepasako specialistai. Pasienio regionų socialinių darbuotojų

birželio pradžioje, aktyvėjant sezoniniam jaunimo darbui, teritoriniuose skyriuose organizuotos jaunimo vasaros konsultacijos.

¹⁵ Ataskaitos „Situacija kovos su prekyba žmonėmis srityje 2015 metais“ 8 rekomendacija „Siūlytina didinti savivaldos vaidmenį kovos su prekyba žmonėmis srityje, siekiant koncentruoti kovos su prekyba žmonėmis veiksmų koordinavimą savivaldybių administracijose, savivaldybių teritorijose vykdomus kovos su prekyba žmonėmis veiksmus pavedant koordinuoti savivaldybių administracijų darbuotojams ir jų vadovaujamos tarpžinybinės darbo grupėms, kurios savo veiksmus koordinuotų su Kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo komisija“, 9 rekomendacija „Siūlytina Tauragės, Vilniaus, Kaišiadorių bei Klaipėdos savivaldybėse, kuriose nustatyti dažni gyventojų verbavimo atvejai, surengti tarpžinybinius pasitarimus ir jų metu aptarti ir įvertinti prekybos žmonėmis priežastis, poreikius ir galimybes vykdyti kovos su prekyba žmonėmis priemones“ ir 5 rekomendacija „Siūlytina valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms inicijuoti prevencines priemones, skirtas gyventojų ir tikslinių grupių, ypač mokyklų, vaikų globos institucijų, profesinių rengimo įstaigų ir pan. bendruomenių, socialinės rizikos šeimų ir asmenų, neturinčių socialinių įgūdžių, informuotumui apie prekybos žmonėmis grėsmes, aktyvius prekeivių žmonėmis veiksmus viešose vietose, galimybes gauti pagalbą didinti, ir prevencinius susitikimus tikslinėms grupėms pagalbą teikiančiose įstaigose ir organizacijose, taip pat įvairiose viešai prieinamuose šaltiniuose skleisti informaciją apie prekybos žmonėmis grėsmes, galimybes kreiptis pagalbos ir skatinti gyventojus pranešti apie galimus prekybos žmonėmis atvejus, ypač tose savivaldybėse (Tauragėje, Kupiškyje, Panevėžyje, Jonavoje, Alytuje, Kaune, Biržuose, Rokiškyje, Kaišiadoryse, Vilniuje ir kt.), kuriose nustatyti gyventojų verbavimo atvejai“.

pasirengimas identifikuoti prekybos žmonėmis atvejus bei teikti nukentėjusiems kokybiškas socialines paslaugas“ rezultatai bei tarptautinių ekspertų parengtos Kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo stiprinimo savivaldybėse rekomendacijos), 2016 m. spalio 14 d. Kauno miesto ir 2016 m. spalio 7 d. Tauragės rajono savivaldybėse (aptarta kovos su prekyba žmonėmis situacija Lietuvoje ir minėtose savivaldybėse, išnagrinėtos tarptautinių ekspertų parengtos Kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo stiprinimo savivaldybėse rekomendacijos, apibrėžtos kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo problemos ir suformuluoti pasiūlymai, kaip stiprinti kovos su prekyba žmonėmis koordinavimą savivaldybės lygmeniu) išsakytais pasiūlymais ir prieitomis išvadomis bei atsižvelgiant į ankstesnio projekto „STROM – savivaldybių vaidmens kovojant su prekyba žmonėmis Baltijos jūros regione stiprinimas (STROM I)“ metu parengtas Kovos su prekyba žmonėmis stiprinimo savivaldybėse rekomendacijas (Baltijos jūros valstybių tarybos darbo grupės prieš prekybą žmonėmis (angl. CBSS TF-THB) iniciatyva). Iš viso susitikimuose dalyvavo 73 Vidaus reikalų ministerijos, policijos, sienos apsaugos, prokuratūros, kitų valstybės institucijų ir įstaigų, savivaldybių, nevyriausybinių organizacijų atstovai. Projekto metu parengtas kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo modelis savivaldybėje bus pasiūlytas ir kitoms savivaldybėms. Taip pat projekto metu bus vykdoma prevencinė kampanija Kauno miesto ir Tauragės rajono savivaldybėse. **Vilniaus miesto savivaldybės** administracijos direktoriaus įsakymu buvo sudaryta **Vilniaus miesto savivaldybės pagalbos prekybos žmonėmis aukoms koordinavimo ir prevencijos komisija** (toliau – Vilniaus komisija), sukurta Vilniaus komisijos narių *google* grupė, surengtas posėdis. 2016 m. Vilniaus komisijos nariai tarpininkavo dėl socialinės pagalbos 4 prekybos žmonėmis aukoms teikimo, dalyvavo renginiuose, susijusiuose su prevencijos ir pagalbos prekybos žmonėmis aukoms koordinavimu. **Kauno miesto** mero potvarkiu buvo sudaryta **Prekybos žmonėmis prevencijos ir pagalbos koordinavimo darbo grupė** (toliau – Kauno darbo grupė) bei patvirtintas Kauno darbo grupės reglamentas, suorganizuoti 3 posėdžiai, aptartos Kauno miesto kovos su prekyba žmonėmis problemos, įvertinus jas parengtas Kauno darbo grupės veiksmų planas, bendradarbiauta plėtojant Šv. Mortos iniciatyvą Kauno mieste. 2016 m. darbą tęsė **Klaipėdos miesto savivaldybės** administracijos direktoriaus įsakymu sudaryta **Tarpžinybinio bendradarbiavimo smurto prieš moteris artimoje aplinkoje ir prekybos žmonėmis klausimais darbo grupė**, **Panevėžio miesto savivaldybėje** veiklą tęsė **Prekybos žmonėmis prevencijos ir pagalbos koordinavimo komisija**, **Marijampolės savivaldybėje** – **Pagalbos nukentėjusiems ar galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenims tarpdisciplininė grupė** ir **Prekybos žmonėmis prevencijos ir kontrolės koordinacinė grupė**: buvo keičiamasi informacija ir analizuojama situacija, aptariami pagalbos nukentėjusiems ir galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis veiksmai, sprendžiamos problemos. **Akmenės rajono savivaldybėje** surengtas Akmenės rajono savivaldybės administracijos Vaiko teisių

apsaugos ir Socialinės paramos skyrių, Psichologinės pedagoginės tarnybos, policijos, probacijos, prokuratūros, nevyriausybinių organizacijų atstovų **tarpžinybinis ir tarpsektorinis pasitarimas, pasirašyta bendradarbiavimo teikiant pagalbą smurto aukoms sutartis**, aptarti kovos su prekyba žmonėmis klausimai. **Biržų rajono savivaldybėje** surengti tarpžinybiniai pasitarimai dėl galėjusio nuo prekybos žmonėmis nukentėti vaiko: numatytos pagalbos priemonės, aptartas efektyvumas, veiksmų koordinavimas. Siekiant stiprinti valstybės institucijų, savivaldybės administracijos padalinių bei įstaigų ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimą prekybos žmonėmis prevencijos srityje, **Jonavos rajono savivaldybėje** buvo surengti 3 **tarpžinybiniai ir tarpsektoriniai pasitarimai**, kuriuose dalyvavo ir nevyriausybinių organizacijų atstovai. **Kazlų Rūdos savivaldybėje** buvo parengta ir Kazlų Rūdos savivaldybės tarybos sprendimu patvirtinta **Kazlų Rūdos savivaldybės 2016–2018 metų nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programa bei jos įgyvendinimo priemonių planas** (toliau – planas). Viena iš plano priemonių – prekybos žmonėmis prevencijos organizavimas savivaldybėje, pateikiant visuomenei išsamią informaciją apie prekybą žmonėmis, perspėjant galimas šių nusikaltimų aukas, kurios dėl savo socialinės padėties, nepalankių buities sąlygų ar santykių šeimoje gali būti įtrauktos į prostituciją ir tapti prekybos žmonėmis aukomis (nepilnamečiai, bedarbiai, smurtą ir seksualinę prievartą buityje patiriančios moterys ir vaikai).

Šviečiamojo pobūdžio prevenciniai renginiai savivaldybių gyventojams. Kauno miesto savivaldybės biudžetinė įstaiga Kauno rajono socialinių paslaugų centras, vykdydamas akciją „16 aktyvumo dienų prieš smurtą prieš moteris“, rizikos šeimoms (akcijoje dalyvavo 31 Kauno rajono gyventojas) teikė informaciją apie prekybą žmonėmis, jos požymius, konsultavo, kur kreiptis pagalbos, teikė socialinės priežiūros paslaugas (266 socialinių sunkumų turinčios šeimos buvo mokomos nustatyti prekybos žmonėmis požymius ir konsultuojamos, kaip netapti šio nusikaltimo aukomis). **Jonavos rajono savivaldybės** administracija, bendradarbiaudama su Jonavos rajono policijos komisariato Probacijos skyriumi, nevyriausybine organizacija „Moters pagalba moteriai“, organizavo 3 tikslinius renginius rizikos grupėms, galinčioms nukentėti nuo prekybos žmonėmis: socialinę atskirtį patiriantiems asmenims ir asmenims, ieškantiems darbo, kuriems buvo suteikta žinių apie prekybą žmonėmis ir galimybę gauti pagalbą tokiais atvejais. **Šiaulių miesto ir Kupiškio rajono savivaldybių mokyklose** tėvų susirinkimuose kalbėta apie prekybos žmonėmis priežastis: smurtą šeimoje, finansinius sunkumus, dėmesio ir emocinio bendravimo stoką, socialinių ryšių nebuvimą.

Šviečiamojo pobūdžio prevenciniai renginiai mokiniams. Akmenės rajono savivaldybėje buvo vykdoma prevencinė veikla **švietimo ir globos įstaigose**: moksleiviai ir globos namų auklėtiniai renginių metu buvo informuojami apie prekybą žmonėmis. **Anykščių rajono savivaldybės švietimo**

įstaigose klasių valandėlių apie prekybą žmonėmis metu mokiniai diskusijų forma buvo supažindinti su prekybos žmonėmis nusikaltimo požymiais, formomis, verbavimo būdais. Dalyviai įgijo žinių apie prekybą žmonėmis ir kaip netapti prekybos žmonėmis auka, sužinojo, kur kreiptis pagalbos nukentėjus nuo prekybos žmonėmis nusikaltimų, Anykščių rajono mokyklų vyresniųjų klasių moksleivėms Anykščių rajono policijos komisariato bendruomenės pareigūnės skaitė paskaitą „Nebūk naivi“, kurios metu buvo demonstruojami mokomieji filmukai, aptartos juose matytos situacijos, aiškintasi, kaip reikėjo pasielgti vienu ar kitu atveju, merginos įgijo praktinių žinių, kaip bendrauti su nepažįstamais žmonėmis tam tikrose situacijose ir kur prireikus kreiptis pagalbos. **Traupio pagrindinėje mokykloje** Anykščių švietimo pagalbos tarnyba organizavo paskaitą „Prekyba žmonėmis, Kas tai?“. **Anykščių A. Baranausko pagrindinėje mokykloje** bendrosios žmogaus saugos programos metu diskutuota apie prekybą žmonėmis. **Anykščių rajono socialinių paslaugų centro Vaikų dienos centre** buvo organizuoti pokalbiai su vaikais apie prekybos žmonėmis (vaikais) nusikaltimus, įtraukimo į šiuos nusikaltimus būdus, galimybes kreiptis pagalbos tokiais atvejais. **Joniškio rajono savivaldybės¹⁶ ugdymo įstaigose** organizuota 11 paskaitų prekybos žmonėmis tema, savivaldybės administracija organizavo bendrojo lavinimo mokyklų 10–12 klasių mokinių, neformaliojo ugdymo įstaigų moksleivių, jaunimo nevyriausybinų organizacijų narių vaizdo klipų konkursą „Prekyba žmonėmis – netapk auka“ (vaizdo klipus galima peržiūrėti savivaldybės interneto svetainėje www.joniskis.lt/Viešojitvarka), apie prekybos žmonėmis grėsmes bei tarnybas, teikiančias pagalbą nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis asmenims, ugdymo įstaigų moksleiviams buvo aiškinama prevenciniame renginyje „Ką TU veiki?“. **Kauno miesto savivaldybės bendrojo ugdymo įstaigose** įgyvendinta daugiau kaip 30 trumpalaikių ir ilgalaikių šviečiamojo ir edukacinio pobūdžio prevencinių programų: **Kauno savivaldybės vaikų globos namų** psichologas individualių ir grupinių konsultacijų metu su ugdytiniais diskutavo apie atsakomybę už savo elgesį, atitinkamo elgesio pasekmes, galimybes kreiptis pagalbos, policijos pareigūnai ugdytinius supažindino su saugiu elgesiu, kad netaptų prekybos žmonėmis nusikaltimo aukomis, papasakojo apie prekybos žmonėmis formas, priežastis, dėl kurių tampa prekybos žmonėmis ar prostitucijos aukomis, psichologines pasekmes ir galimybes kreiptis pagalbos, atkreipė atsakingų darbuotojų dėmesį į gebėjimą atpažinti nukentėjusius asmenis, užmegzti su jais kontaktą, sukurti abipusio pasitikėjimo atmosferą, Lietuvos „Caritas“ skaitė švietėjiško-prevencinio pobūdžio paskaitą apie prekybą žmonėmis, kurios metu diskutuota, kas yra prekyba žmonėmis, kokios prekybos žmonėmis formos, verbavimo būdai, pateikta

¹⁶ **Joniškio rajono savivaldybėje** buvo vykdoma Nusikaltimų prevencijos ir kontrolės 2015–2017 metų programos priemonių plano priemonė „Prostitucijos ir prekybos žmonėmis bei smurto artimoje aplinkoje prevencijos organizavimas mieste“.

informacija apie pastarojo meto situaciją ir Lietuvos „Carito“ teikiamą pagalbą, 14–18 metų globotinės dalyvavo Kauno moterų draugijos vykdomame projekte „Socialinės rizikos ir socialinę atskirtį patiriančių merginų integracija į darbo rinką“, kurio metu buvo ugdomi įgūdžiai įvertinti darbdavių pasiūlymus ir išvengti atsitiktinių, neskaidrių nelegalaus darbo pasiūlymų, kurie susiję su prekyba žmonėmis ir išnaudojimu priverstiniam darbui. **Kaišiadorių rajono savivaldybės mokyklose** pilietiškumo ugdymo, socialinių problemų aptarimo pamokose 7 ir 10 klasių moksleiviams buvo pasakojama apie prekybą žmonėmis, IV gimnazijos klasėse vyko prevencinio filmo „Lilija amžinai“ peržiūra ir aptarimai, bibliotekų metams skirtame renginyje gimnazijos informacijos centre-bibliotekoje vyko H. Vasmio romano „Stiklinė pieno“ aptarimas su III gimnazijos klasių mokiniais, kurie dalijosi mintimis apie knygos herojės, kuri buvo išvežta į Švediją, išgyvenimus ir savo požiūrį į prekybos žmonėmis problemą šiuolaikiniame pasaulyje, Europos Sąjungos kovos su prekyba žmonėmis dienai paminėti spalio 18 d. buvo skaitoma paskaita „Prekyba žmonėmis – kas tai? Kokie pavojai?“. **Klaipėdos miesto savivaldybės „Versmės“ progimnazijoje** buvo organizuotas 16 merginų švietimas grupėse lyčių lygybės, prekybos žmonėmis, prostitucijos klausimais. **Kupiškio rajono savivaldybės Alizavos pagrindinėje mokykloje** temos apie prekybą žmonėmis buvo integruotos į klasių vadovų, dorinio ugdymo ir pilietiškumo pagrindų programas, kurių metu mokiniai įgijo žinių apie prekybos žmonėmis priežastis, būdus, pasekmes, pagalbos tokiais atvejais galimybes, klasių valandėlių metu ir etikos pamokose buvo nagrinėjama Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, prekybos žmonėmis samprata ir aptariami įtraukimo į prekybą žmonėmis būdai, organizuota trumpametražio prevencinio filmo „Viskas bus gerai“ peržiūra ir aptarimas. **Šepetos Almos Adamkienės pagrindinėje mokykloje** švietimo apie prekybą žmonėmis temos („Prekyba žmonėmis. Geografinis paplitimas“, „Prekyba žmonėmis. Ar tai naujas pasaulyje reiškinyš?“, „Žmogaus laisvės ir teisės – demokratiškumo rodiklis“, „Kaip jauni žmonės tampa prekybos žmonėmis aukomis?“, „Jaunimas, lyčių padėtis bei seksualinis išnaudojimas“ ir kt.) buvo integruotos į ugdomuosius dalykus: pilietiškumo pagrindus, geografiją, lietuvių kalbą, dailę, dorinį ugdymą. Mokiniais buvo suteikta žinių, kaip nustatyti prekybos žmonėmis požymius ir kur kreiptis pagalbos, taip pat vyko klasių valandėlės 5–10 klasėse apie prekybos žmonėmis pavojus ir prevenciją, galimybes gauti pagalbą, 8–10 klasėse buvo vykdoma filmo „Lilija amžinai“ peržiūra ir analizė, mokiniai diskutavo ir aptarė prekybos žmonėmis situacijas ir kaip netapti prekybos žmonėmis aukomis. **Skapiškio pagrindinės mokyklos** 9–10 klasėse vyko pilietiškumo pamokos „Prekyba žmonėmis“, kuriose mokiniai buvo supažindinti su įstatymais, draudžiančiais prekybą žmonėmis, aukų verbavimo būdais, 5–10 klasių valandėlių metu vyko filmo „Prekyba žmonėmis“ peržiūra ir aptarimas. **Subačiaus gimnazijoje** pilietiškumo pamokose buvo diskutuojama apie prekybą žmonėmis, jos formas, verbavimo būdus ir kaip elgtis bei kreiptis pagalbos tokiais atvejais, vyko prevencinio filmo „Lilija amžinai“ peržiūra ir aptarimas, mokiniai supažindinti su asmens duomenų apsauga. **Povilo**

Matulionio progimnazijoje prekybos žmonėmis temos buvo integruotos į klasių valandėles ir klasių auklėtojų vedamus prevencinius pokalbius, kurių metu mokiniai įgijo kompetencijų, kaip išvengti šio negatyvaus socialinio reiškinių, 7 klasių mergaitėms suteikta žinių, kaip netapti prekybos žmonėmis auka, kur kreiptis pagalbos tokiais atvejais, išdalyti informaciniai lankstinukai, Lietuvos „Caritas“ vedė prevencines pamokas „SOS – prekyba žmonėmis“. **Matulionio progimnazijos ir Salamiesčio pagrindinės mokyklos** 5–10 klasių mokiniams policijos pareigūnai organizavo paskaitą-diskusiją „Prekyba žmonėmis. Iliuzija ar tikrovė?“, kurioje mokiniai įgijo žinių apie prekybą žmonėmis, apsaugojimo būdus ir pagalbos galimybes bei seksualinį išnaudojimą. **Pasvalio rajono savivaldybės** Joniškėlio Gabrielės Petkevičaitės-Bitės gimnazijos, Pasvalio Svalios, Lėvens ir Krinčino Antano Vienažindžio pagrindinių mokyklų 8–10 klasių moksleiviams buvo aiškinama, kaip jauni žmonės pakliūva į nusikaltėlių pinkles ir kokios būna patiklumo pasekmės, papasakota apie prekybos žmonėmis specifiką ir kaip jos išvengti. **Šiaulių miesto savivaldybės 12 švietimo įstaigų** buvo surengtos kovai su prekyba žmonėmis skirtos iniciatyvos: integruotos anglų kalbos pamokos metu vyko filmo „Lilija amžinai“ peržiūra ir aptarimas su socialine pedagoge, paskaitos „Prekyba žmonėmis – moderni vergija“ metu vyko filmo „Viskas bus gerai“ peržiūra ir aptarimas, per lietuvių kalbos pamokas buvo aptarti grožiniai kūriniai prekybos žmonėmis tematika H. Wassmo „Stiklinė pieno“ ir W. Dirie „Dykumų gėlė“, per etikos, tikybos pamokas vyko filmų „Viskas bus gerai“, „Lilija amžinai“, „Pabėgimas iš Saulės miesto“, „Dvi mažos mergaitės“ peržiūra ir aptarimas, mokiniai buvo supažindinti su prekybos žmonėmis situacija, prekybos žmonėmis formomis, verbavimo būdais, teikiama pagalba nukentėjus nuo prekybos žmonėmis, klasės valandėlių metu buvo kalbama apie riziką tapti prekybos žmonėmis auka, vyko mokinių susitikimai smurto ir prekybos žmonėmis klausimais su policijos pareigūnais, kurie supažindino mokinius su prekybos žmonėmis reiškiniu ir pavojais virtualioje erdvėje, mokė juos atpažinti prekybą žmonėmis, saugiai elgtis elektroninėje erdvėje, Lietuvos „Carito“ darbuotojai taip pat papasakojo apie prekybos žmonėmis pavojus, tipines situacijas, teikiamą pagalbą nukentėjus nuo prekybos žmonėmis, su 9–10 klasių mokiniais buvo aptartos prekybos žmonėmis ir prostitucijos sąvokos, minint Tarptautinę dingusių be žinios žmonių dieną, etikos pamokose kartu su socialine pedagoge organizuotos diskusijos „Prekyba žmonėmis – kur slypi pavojai“, mokyklose įrengti informaciniai stendai su informacija apie prekybą žmonėmis ir kontaktai kreiptis pagalbos. **Šilutės rajono savivaldybės** Vydūno gimnazijos 9 ir 12 klasių mokiniai informatikos pamokose analizavo nesaugaus elgesio internete pavojus, įskaitant prekybą žmonėmis, 9 ir 11 klasėse biologijos pamokose buvo aptarti donorystės klausimai, įskaitant prekybą žmogaus organais, 9 ir 10 klasėse dorinio ugdymo pamokose buvo analizuojami prekybos žmonėmis pavojai žmonių socialiniuose santykiuose, 11–12 klasėse ekonomikos pamokose buvo diskutuojama apie nelegalų darbą, pavojus dirbant nelegaliai, 9–10 klasėse pilietiškumo pagrindų pamokose diskutuota apie

prekybą žmonėmis, jos požymius ir formas, prevenciją ir pagalbą, pagrindinės klasės valandėlėse mokiniai buvo supažindinti su prekyba žmonėmis, kaip apsisaugoti, kur pranešti ir kur kreiptis pagalbos, visos rajono mokyklos 2015–2016 mokslo metais atliko socialinės rizikos veiksnių tarp mokinių vertinimą, kuris atskleidė, kad mokiniams prekybos žmonėmis problema nebuvo aktuali.

Pareigūnų ir specialistų kvalifikacijos tobulinimas ir apsikaitimas patirtimi savivaldybėse. **Biržų rajono savivaldybės** administracijos skyrių specialistams, socialiniams darbuotojams ir nevyriausybinų organizacijų atstovams 2016 m. spalio 26 d. Lietuvos „Caritas“ surengė forumą-diskusiją „Naujų prekybos žmonėmis formų problematika“. Dalyvavusieji įgijo žinių apie prekybą žmonėmis, institucijų bendradarbiavimo būdus ir galimybes. **Jonavos rajono savivaldybės** Jonavos rajono socialinių paslaugų centro Žeimių, Upninkų ir Rimkų padaliniuose 2016 m. buvo surengti 3 teminiai renginiai ir akcijos prieš prekybą žmonėmis. Renginių tikslas – Jonavos rajono savivaldybės administracijos ir seniūnijų darbuotojus ir bendruomenių atstovus supažindinti su prekybos žmonėmis reiškiniu ir jo pasekmėmis. **Joniškio rajono savivaldybėje** vyko savivaldos, policijos, teismų, prokuratūros, ugdymo įstaigų atstovų, psichologų, socialines paslaugas teikiančių darbuotojų apskritojo stalo diskusija „Tarpinstitucinis bendradarbiavimas prekybos žmonėmis srityje“, specialistų forumas-diskusija „Naujų prekybos žmonėmis formų problematika ir tarpžinybinis bendradarbiavimas Joniškio rajone“, konkursas „Saugiausia seniūnija“, kuriame vienas iš vertinimo kriterijų buvo žmonių saugumo užtikrinimas, įskaitant prekybos žmonėmis užkardymą seniūnijos teritorijoje, vyko socialinių darbuotojų mokymai apie prekybos žmonėmis aukų nustatymą, asmenų konsultavimą, tarpinstitucinį bendradarbiavimą teikiant pagalbą. **Kauno miesto savivaldybės** administracijos darbuotojai ir Kauno miesto apskrities vyriausiojo policijos komisariato Prevencijos skyriaus pareigūnai mokyklų socialinius pedagogus supažindino su prekybos žmonėmis problema, jos požymiais ir formomis. **Kupiškio rajono savivaldybės** administracijos Socialinės paramos skyriaus ir seniūnijų darbuotojai žinių apie fiktyvias santuokas įgijo apskritojo stalo diskusijose „Fiktyvios santuokos – vienas iš prekybos žmonėmis būdų“. **Kupiškio rajono savivaldybės** administracijos, Kupiškio socialinių paslaugų centro, Kupiškio rajono Šv. Kazimiero vaikų globos namų darbuotojai dalyvavo mokymuose „Užkertant kelią prekybai žmonėmis ir fiktyvioms santuokoms: Tarpžinybinis bendradarbiavimas“, kuriuose įgijo žinių apie prekybą žmonėmis, fiktyvias santuokas ir išnaudojimo tokiais atvejais pasekmes bei Lietuvos „Carito“ programą „Pagalba prostitucijos ir prekybos žmonėmis aukoms“. **Kupiškio socialinių paslaugų centro** Krizių centre vyko mokymai „Prekybos žmonėmis problematika Kupiškio regione: psichologinis aukos portretas ir nukentėjusiųjų identifikavimas“. Kupiškio rajono ugdymo įstaigų, Kupiškio rajono savivaldybės administracijos, Kupiškio socialinių paslaugų centro 26 atstovai įgijo žinių apie prekybą žmonėmis. **Kupiškio rajono Subačiaus gimnazijos** mokytojams buvo išplatintos metodinės rekomendacijos „Prekyba žmonėmis

pavojai ir prevencinė veikla mokykloje“. **Palangos miesto savivaldybės** policijos komisariatare vyko apskritojo stalo diskusija su Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centro atstovais: apsikeista informacija, aptarti specializuotos pagalbos centrų Lietuvoje ir regionuose žemėlapiai ir teikiama kompleksinė pagalba asmenims, nukentėjusiems nuo smurto artimoje aplinkoje ir prekybos žmonėmis. **Pasvalio rajono savivaldybės administracija** su Lietuvos „Caritu“ surengė diskusiją „Prekyba žmonėmis – atpažinti, padėti, užkirsti kelią“ seniūnijų socialinėms darbuotojoms, mokyklų socialinėms pedagogėms, Grūžių vaikų globos namų darbuotojoms ir prokurorams. **Tauragės rajono savivaldybėje** specialistams buvo surengti seminarai „Stabdyk prekybą žmonėmis savo mieste“ ir „Nepirk vogtos prekės“, kuriuose buvo kalbama apie žmonių verbavimą važiuoti į užsienio šalis vogti, verstis prostitucija, dirbti nelegalius darbus, atkreiptas dėmesys į atsakingų institucijų ir organizacijų glaudesnio bendradarbiavimo svarbą.

Pagalba asmenims, nukentėjusiems ir galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis. Pagalbą nukentėjusiems ir galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenims teikė **Vilniaus, Kauno** ir **Klaipėdos** miestų, **Druskininkų, Biržų** ir **Tauragės** rajonų savivaldybių administracijų specialistai. Be to, iš **Kauno miesto savivaldybės** biudžeto 2016 m. konkurso būdu pagal Viešųjų paslaugų teikimo „Iniciatyvos Kaunui“ programos Socialinių paslaugų plėtros sritį 4802 eurų buvo finansuotas Lietuvos „Carito“ projektas „Pagalba prostitucijos ir prekybos žmonėmis aukoms“. Projekto metu Lietuvos „Caritas“ suteikė pagalbą (socialinio darbuotojo, psichologo konsultacijas, nuvežimo ir parvežimo paslaugas, socialinę paramą būtiniausiaisiais daiktais (maistu, drabužiais, avalyne, asmens higienos priemonėmis ir pan.) 10 asmenų, iš jų 4 asmenims buvo skirtas teisininkas atstovauti teisiniuose procesuose pirmosios instancijos ir kasaciniame teismuose. Iš **Šiaulių miesto savivaldybės** biudžeto 2016 m. projektui „Pagalba prostitucijos ir prekybos žmonėmis aukoms“ įgyvendinti konkurso būdu skirtas 1700 eurų finansavimas Šiaulių vyskupijos „Caritui“, kuris teikė kompleksinę pagalbą prekybos žmonėmis ir prostitucijos aukoms bei jų vaikams ir artimiesiems, palaikomąsias paslaugas pabaigusiais programą ir likusiems gyventi Šiauliuose asmenims, vykdė visuomenės švietimo ir informavimo apie prekybos žmonėmis problemą bei galimus pagalbos būdus nukentėjusiems asmenims bei jų šeimoms priemonės. **Klaipėdos miesto savivaldybės** administracija suteikė kompleksinę pagalbą (laikino apgyvendinimo, socialinio darbuotojo, teisininko, psichologo, darbo bei kasdienio gyvenimo įgūdžių ugdymo ir palaikymo, paramos rūbais, avalyne, maisto produktais, sveikatos priežiūros ir sociokultūrinių paslaugų organizavimo paslaugas) 3 prekybos žmonėmis aukoms.

3. Išvados ir pasiūlymai:

1. 2016 m., lyginant su 2015 m., kai kurios prekybos žmonėmis tendencijos išliko panašios, kai kurios kito.

1.1. Panašios tendencijos:

1.1.1. daugėjo pradėtų ikiteisminių tyrimų (nuo 27 ikiteisminių tyrimų 2015 m. iki 29 tokių ikiteisminių tyrimų 2016 m.);

1.1.2. dauguma ataskaitiniais metais pradėtų ikiteisminių tyrimų dėl prekybos žmonėmis buvo susiję su kitokiu – ne seksualiniu išnaudojimu: dažniau nukentėjusieji buvo išnaudojami nusikalstamoms veikoms, priverstinėms santuokoms ir priverstiniam darbui negu prostitucijai ir pornografijai;

1.1.3. nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis ir išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms buvo pripažintas panašus suaugusių vyrų ir moterų skaičius;

1.1.4. pagal pradėtų ikiteisminių tyrimų dėl prekybos žmonėmis ir išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms skaičių populiariausia tikslo valstybė buvo Lietuva (37,9 proc. visų pradėtų tyrimų);

1.1.5. pagal nukentėjusiųjų skaičių pagrindinė tikslo valstybė buvo Jungtinė Karalystė (51,9 proc. visų nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis ir išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms pripažintų asmenų);

1.1.6. lietuviai dažniausiai buvo verbuojami užkalbinant juos viešoje vietoje arba telefonu;

1.1.7. Lietuvos teismuose sprendimų dėl prekeivių žmonėmis turto konfiskavimo prekybos žmonėmis ir išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms bylose nebuvo.

1.2. Pokyčiai:

1.2.1. daugiau kaip 4 kartus sumažėjo nukentėjusių vaikų skaičius;

1.2.2. ikiteisminių tyrimų, kuriuose Lietuva buvo minima kaip tikslo valstybė, skaičius augo 8,3 proc.;

1.2.3. nukentėjusiųjų Jungtinėje Karalystėje skaičius išaugo 21,3 proc.;

1.2.4. pagrindinė priežastis, dėl ko nukentėję asmenys priėmė prekeivių žmonėmis pasiūlymus (valios palenkimo būdas), buvo apgaulė (2015 m. – pažeidžiamumas);

1.2.5. išplito miestų, kuriuose dažniausiai buvo verbuojami asmenys, geografija – verbuotojai buvo aktyvūs ne tik Tauragėje, bet ir Vilniuje, Kaišiadoryse, Klaipėdoje, Kaune, Raseiniuose ir Jonavoje;

1.2.6. 50 proc. padaugėjo Lietuvos pirmosios instancijos teismuose dėl prekybos žmonėmis nuteistų asmenų.

2. 2016 m. valstybės institucijos ir įstaigos įgyvendino Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programos įgyvendinimo tarpinstitucinio veiklos plano (toliau – Tarpinstitucinis planas) priemones,

susijusias su prekybos žmonėmis prevencija, kvalifikacijos tobulinimu, pagalba bendradarbiavusiems ir nebendradarbiavusiems su teisėsauga nuo prekybos žmonėmis nukentėjusiems bei rizikos nukentėti nuo šio nusikaltimo asmenims ir atstovavimu Europos Sąjungos institucijų ir agentūrų bei kitų tarptautinių organizacijų iniciatyvose, skirtose uždaviniui „Plėtoti veiksmingą kovą su prekyba žmonėmis“ įgyvendinti. Kaip ir ankstesniais metais, 2016 m. išliko tendencija, kad ne visos vykdytos kovos su prekyba žmonėmis priemonės buvo įtrauktos į Tarpinstitucinį planą – valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, nevyriausybinės organizacijos vykdė daugiau ir įvairesnių kovos su prekyba žmonėmis priemonių, negu buvo numatyta plane. Tarp tokių priemonių paminėtinos ir naują praktiką Lietuvoje formavusios priemonės, skirtos daugiau kaip dviejų dešimčių skirtingų institucijų, įstaigų ir organizacijų, taip pat savivaldybių ir bažnyčios kovos su prekyba žmonėmis pastangoms suvienyti ir kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo procesams Lietuvoje sureguliuoti: Lietuvoje buvo sudaryta Komisija, Darbo grupė, patvirtintas Planas, nustatytos Nacionalinio pranešėjo užduotys ir paskirtas Nacionalinis pranešėjas, savivaldybėse veiklą vykdė koordinavimo komisijos, buvo rengiami tarpžinybiniai pasitarimai, savivaldybių atstovai dalyvavo Komisijos veikloje, buvo ieškoma galimybių plėsti bendradarbiavimą su savivaldybėmis ir lietuvių bendruomenėmis užsienyje. Dauguma švietėjiško pobūdžio prevencinių priemonių buvo skirtos mokiniams, vyko mokytojų, mokinių tėvų ir rizikos grupių asmenų švietimas, buvo skelbiama informacija viešai prieinamuose šaltiniuose, Tauragėje ir Kaune buvo pradėtas tarptautinis projektas, kurio viena iš priemonių – prevencinė kampanija savivaldybės gyventojams, pareigūnai ir specialistai aktyviai tobulino kvalifikaciją įvairiose iniciatyvose Lietuvoje ir užsienyje ir kt. Šiomis priemonėmis buvo įgyvendintos arba pradėtos įgyvendinti ataskaitos „Situacija kovos su prekyba žmonėmis srityje 2015 metais“ rekomendacijos.

3. Siūlytina:

3.1. Įgyvendinti likusias ataskaitos „Situacija kovos su prekyba žmonėmis srityje 2015 metais“ rekomendacijas:

3.1.1. organizuoti mokymus pareigūnams ikiteisminių tyrimų dėl prekybos žmonėmis atlikimo, įrodymų surinkimo ir vertinimo, prekybos migrantais, migrantų išnaudojimo priverstiniam darbui ir jų sudaromų priverstinių (fiktyvių) santuokų su Lietuvos Respublikos piliečiais atskleidimo, tyrimų atlikimo, bendravimo ypatumų bei dėl prekeivių žmonėmis nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimo klausimais;

3.1.2. skirti resursus plėtoti tarpžinybinį ir tarpsektorinį bendradarbiavimą savivaldybėse, su lietuvių bendruomenėmis, bažnyčia ir užmegzti bendradarbiavimą su kitais, netradiciniais, partneriais (civilinės saugos tarnybomis, bibliotekomis, žiniasklaida, verslo žmonėmis ir pan.);

3.1.3. atsižvelgiant į ribotus finansinius ir žmogiškuosius resursus, diferencijuoti perkamas pagalbos paslaugas nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis asmenims, bendradarbiaujantiems su teisėsauga ir teismais, ir galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis bei rizikos grupės asmenims, ir, kiek įmanoma, atsižvelgiant į lytį bei amžių ir išnaudojimo formą, kultūrinius ir etninius skirtumus, plačiausią paslaugų spektrą pasiūlant pirmiausia nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis asmenims, bendradarbiaujantiems su teisėsauga ir teismais;

3.1.4. patobulinus teisinį reguliavimą, parengti mokomąją medžiagą ir surengti mokymus atsakingiems policijos tyrėjams ir prokurorams dėl nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimo.

4.2. Visoms į Komisiją narius delegavusioms institucijoms ir įstaigoms, ypač toms, kurios į Planą nėra pasiūliusios nė vienos kovos su prekyba žmonėmis priemonės (veiksmo), pagal kompetenciją teikti Vidaus reikalų ministerijai į ją įtraukti kovos su prekyba žmonėmis priemonių ir veiksmų, skirti reikiamus resursus ir, bendradarbiaujant su kitomis institucijomis, įstaigomis ir organizacijomis, jas įgyvendinti. Pagrindinį vaidmenį koordinuojant savivaldybių veiksmus turėtų atlikti Lietuvos savivaldybių asociacija.

4.3. Komisijos nariams ir savivaldybių administracijoms svarstyti galimybę Planą papildyti kovos su prekyba žmonėmis prevencijos priemonėmis, finansuojamomis iš valstybės ir savivaldybių biudžeto ir ypač skirtomis visuomenės informuotumui apie prekybą žmonėmis ir jos grėsmes bei teikiamai pagalbai nukentėjusiems nuo šio nusikaltimo asmenims didinti, organizuojant bendro pobūdžio visuomenės švietimo renginius savivaldybių, ypač tų, kuriose dažniausiai buvo verbuojami nukentėjusieji (Tauragės, Vilniaus, Kaišiadorių, Klaipėdos, Kauno, Raseinių ir Jonavos), ir užtikrinti jų įgyvendinimą;

4.4. Atsižvelgiant į didėjantį trečiųjų šalių piliečių, dirbančių Lietuvoje, skaičių, organizuoti tarpžinybinius mokymus specialistams, kuriuose būtų nagrinėjamos prekybos žmonėmis aukų nustatymo tarp užsieniečių, bendravimo su dažniausiai Lietuvoje įdarbinamų valstybių piliečiais specifikos, informacijos surinkimo ir tikrinimo, įrodymų surinkimo, pagalbos suteikimo tokiais atvejais klausimais.

4.5. Atsižvelgiant į tai, kad dauguma Lietuvos Respublikos konsulinių pareigūnų į Lietuvą gražinamų prekybos žmonėmis aukų nesutinka bendradarbiauti su teisėsaugos pareigūnais, nesikreipia pagalbos ir yra pažeidžiami pakartotinei viktimizacijai, ypač vyrai, nukentėję nuo prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms ir išnaudojimo priverstiniam darbui, svarstyti galimybes parengti tokių aukų gražinimo į Lietuvą ir jų socialinės integracijos Lietuvoje programą, paslaugas diferencijuojant pagal lytį, amžių, išnaudojimo formą, kultūrinius ir etninius skirtumus ir pan.

4.6. Komisijos nariams organizuoti susitikimus savivaldybėse susipažinti su situacija, suteikti metodinę pagalbą, aptarti galimybes vykdyti prevencines ir pagalbos prekybos žmonėmis ir išnaudojimo priverstiniam darbui ar paslaugoms aukoms priemones, keistis informacija ir pan.